

EU Network of
Independent Experts
on Social Inclusion

Evaluarea Implementării Recomandării
Comisiei Europene privind
Incluziunea Activă

Analiză de politici naționale

România

This publication has been prepared for the European Commission by

© Cover illustration: European Union

Neither the European Commission nor any person acting on behalf of the Commission may be held responsible for use of any information contained in this publication.

The opinions expressed are those of the author(s) only and should not be considered as representative of the European Commission's or Member State's official position.

Further information on the Network of independent experts is available at:
<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1023&langId=en>

The original language of this report is English.

© European Union, 2013

Reproduction is authorised provided the source is acknowledged.

Evaluarea Implementării Recomandării
Comisiei Europene privind **Incluziunea
Activă**

Analiză de politici naționale

MARIETA RADU

ROMÂNIA

Conținut

Sumar.....	7
1. Strategii integrate complexe	9
1.1 Elaborare de politici complexe	9
1.2 Implementare integrată.....	10
1.3 Coordonarea politicilor în plan vertical	11
1.4 Participarea activă a actorilor relevanți	12
2. Descrierea și evaluarea impactului și eficienței măsurilor introduse și planificate în cadrul celor 3 componente din punct de vedere al costurilor	13
2.1 Venituri de sprijin adecvate.....	14
2.2 Piețe ale forței de muncă incluzive	20
2.3 Accesul la servicii de calitate	30
3. Resurse financiare	36
3.1 Resurse naționale	36
3.2 Utilizarea fondurilor structurale ale UE.....	38
4. Monitorizare și evaluare.....	40
5. Recomandări.....	41
5.1 Acțiuni prioritare de întreprins la nivel național pentru a consolida (dezvolta) o strategie integrată globală de incluziune activă	41
5.2 Acțiuni prioritare de întreprins la nivel național pentru a consolida politicile / măsurile pentru fiecare dintre cele 3 componente ale incluziunii active	41
5.3 Acțiuni de întreprins la nivelul UE pentru a consolida punerea în aplicare a Recomandării privind incluziunea activă de către statele membre	42
Bibliografie	43
Tabele sumare	47

Sumar

Punerea în aplicare a măsurilor privind incluziunea activă adoptate de guvernul român, urmărește să combine și să echilibreze măsurile care vizează piața inclusivă a muncii, un venit minim adecvat și accesul la servicii de calitate.

Progrese importante au fost deja realizate în România, cu privire la reformele din cele trei domenii (de exemplu, Codul Muncii și asistența socială, educația, sănătatea, inclusiv sistemul administrativ), iar planuri de acțiune specifice și strategii integrate care se adresează grupurilor vulnerabile sunt deja în curs de implementare. Restructurări relativ frecvente sunt destinate să aducă schimbări pozitive în zonele vizate; totuși, este încă neclar dacă ele rezolvă problemele întâlnite în procesul de aplicare a prevederilor similare anterioare. Analiza de impact ar trebui să constituie o prioritate, ca bază pentru stabilirea deficiențelor și a elementelor care mai rămân de abordat.

În principal, conceptul de politică acoperă cei trei piloni ai incluziunii active (suport pentru un venit adecvat, o piață a forței de muncă inclusivă și acces la servicii de calitate), deși, referirea la incluziunea activă rămâne mai degrabă implicită, iar detaliile cu privire la echilibrarea celor trei aspecte ale incluziunii active sunt insuficiente. Accentul este pus pe creșterea continuă a oportunităților de angajare în rândul grupurilor vulnerabile în timp ce calitatea locurilor de muncă, asigurarea unor venituri adecvate și a accesului la servicii sociale nu sunt susținute de obiective sau acțiuni specifice.

Guvernul român, prin designul de politică socială, sprijină pe deplin Strategia de incluziune activă care oferă o structură integrată de abordare a aspectelor complexe legate de sărăcie și excluziune socială; diverse tipuri de prestații sociale au fost puse în aplicare prin intermediul unor programe diverse. Legea 416/2001 cu modificările și completările ulterioare (Legea 276/2010) definește dreptul la un venit minim garantat ca formă de securitate socială; în general, se adresează celor lipsiți de resurse suficiente pentru a ieși din sărăcie și introduce măsuri de prevenție pentru a nu crea dependență / a nu elimina motivația de a lucra. Venitul minim garantat și alte forme de sprijin (salariul minim, pensia minimă, ajutorul de șomaj etc), au contribuit în mod clar la o creștere a veniturilor populației având un impact direct asupra reducerii sărăciei și, în special, a sărăciei extreme. Cu toate acestea, impactul măsurilor de austeritate se reflectă în reducerea nivelului prestațiilor sociale, a gradului de acoperire și în criterii de eligibilitate mai stricte. Potrivit unui raport al Băncii Mondiale "Cele mai multe dintre beneficiile de asistență socială au un nivel scăzut de adecvare... Per total, beneficiile de asistență socială nu sunt rentabile din perspectiva reducerii sărăciei: 13 lei sunt cheltuiți pentru 1 leu reducere în ceea ce privește profunzimea sărăciei (fără a lua în considerare costurile administrative). Scurgerile și inechitatea în programele de asistență socială sunt mari: doar 17% din beneficiile de asistență socială ajung la cea mai săracă chintilă, 29% dintre săraci sunt excluși din sistem și jumătate din fonduri se scurg către chintilele mai înstărite. Cheltuielile pe programe care se adresează sărăciei au scăzut în raport cu PIB-ul în ultimii ani. Programe bine direcționate, cum ar fi venitul minim garantat (VMG), sau alocațiile familiale bazate pe testarea mijloacelor sunt subfinanțate, lăsând pe dinafară 60% din săracii din mediul rural și 77% din săracii din mediul urban".

Politicile care vizează suportul acordat în vederea reintegrării pe piața forței de muncă și pentru o participare activă în societate vin să completeze sprijinul oferit printr-un venit adecvat, ambele fiind importante pentru capacitatea oamenilor de a duce o viață demnă. Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă, prin structurile sale locale, pune în aplicare măsurile cuprinse în strategiile naționale pentru stimularea ocupării forței de muncă și planurile de acțiune aferente (medierea locurilor de muncă,

programe de formare profesională, dezvoltarea legislației muncii pentru a încuraja în continuare angajatorii să recruteze persoane cu risc de excluziune socială, stimularea creării de locuri de muncă în zonele rurale etc). Cu toate acestea, formularea politicilor și insuficiența fondurilor alocate ar putea fi o explicație pentru progresele modeste în domeniul politicilor active care vizează piața forței de muncă. Punerea în aplicare a politicilor active privind piața forței de muncă nu se reflectă în indicatori considerabili îmbunătățiți și, în ciuda nivelului relativ scăzut al șomajului, provocările de pe piața muncii persistă în România (cum ar fi rate ridicate ale șomajului în rândul tinerilor, rata scăzută a ocupării forței de muncă în rândul lucrătorilor în vârstă, incidența redusă a contractelor de muncă part-time / pe durată determinată în totalul forței de muncă ocupate, participare mai redusă a femeilor pe piața muncii, forța de muncă nevalorificată în agricultura de subsistență și pe piața informală, numeroși lucrători neremunerați în familie / agricultori, îmbătrânirea populației, în general, și în zonele rurale, în special) și trebuie să li se acorde o atenție sporită și o abordare politică explicită.

Serviciile sociale adecvate și individualizate joacă un rol-cheie în abordarea barierelor structurale în ceea ce privește participarea pe piața forței de muncă și în societate. În ciuda unor reforme importante în sistemul de servicii publice (inclusiv asistență socială, educație, sănătate și sistemul administrativ), aflate în curs de desfășurare, mai sunt probleme care rămân pe ordinea de zi. Angajamentul autorităților de a reduce inechitățile nu a fost pe deplin tradus în practică, astfel că diferențe în accesul la servicii încă există între grupele de venituri și între zonele rurale și cele urbane; aceasta reflectă atât limitări în privința ofertei (investițiile în servicii se concentrează spre zonele mai prospere și din mediul urban), precum și bariere legate de cererea de servicii. Lipsa unei finanțări adecvate sau disparitățile în distribuția de servicii, împiedică accesul la servicii de calitate pentru mulți oameni, cu consecințe privind nivelul de studii, starea sănătății și statutul socio-economic. Dezvoltarea de servicii integrate pentru incluziunea activă a persoanelor aflate în situații dificile este încă parțial reflectată în practică, astfel că serviciile sociale rămân fragmentate încercând să răspundă unor nevoi specifice, mai degrabă decât să urmarească o abordare multidisciplinară.

Reformele anunțate de guvern vizează politici îmbunătățite și cu un caracter mai inclusiv și holistic. Până în prezent, obiectivul general pare a viza reducerea cheltuielilor publice, astfel încât, resursele pentru incluziunea activă rămân în continuare limitate. O finanțare adecvată pentru strategii integrate continuă să fie o provocare în contextul măsurilor de austeritate cu reduceri de prestații și servicii în special, dar de asemenea, în ceea ce privește sprijinul pentru activare.

Documentele de programare ale României (Rapoartele naționale de strategie privind protecția socială și incluziunea socială, Programul Național de Reforme) recunosc importanța utilizării fondurilor structurale, totuși, rata de absorbție rămâne destul de scăzută (6,6% la 31.03.2012) și organizațiile solicitante au nevoie în continuare de asistență și îndrumare pentru a se asigura faptul că fondurile europene sunt pe deplin utilizate în vederea atingerii obiectivelor propuse, inclusiv în domeniul incluziunii active.

Îmbunătățirea capacităților strategice și de implementare este importantă pentru a dezvolta în continuare politici integrate, care se consolidează reciproc și pentru a aduce incluziunea activă în cadrul general de interes, inclusiv monitorizarea și evaluarea impactului acestor programe. O mai bună informare și comunicare ar ajuta ca mai multe persoane expuse sărăciei și excluziunii să beneficieze pe deplin de drepturile lor și să facă progrese în ceea ce privește propria incluziune activă. Întărirea legăturilor dintre politicile de asistență socială, educație și cele privind piața muncii, cu o atenție deosebită pe educație, îmbunătățirea competențelor și crearea de locuri de

muncă vor fi imperative pentru creșterea oportunităților economice și astfel, asigurându-se incluziunea activă.

1. Strategii integrate complexe

Elaborarea politicilor în România recunoaște incluziunea activă ca un mijloc important de a atinge unul dintre obiectivele economice ale Uniunii Europene (creșterea numărului de locuri de muncă și a numărului de persoane ocupate), precum și unul dintre principalele obiective sociale (ieșirea din sărăcie prin ocuparea forței de muncă). Evoluția politicilor sociale naționale a condus la găsirea de soluții inovatoare și răspunsuri alternative la nevoile grupurilor vulnerabile în special în ceea ce privește reducerea excluziunii sociale multiple (de exemplu, dezvoltarea economiei sociale etc).

1.1 Elaborare de politici complexe

Reforma sistemului de politici sociale în România a urmat liniile directoare ale UE prin stabilirea unui pachet legislativ și structuri instituționale, împreună cu procedurile de monitorizare și evaluare în cadrul Metodei Deschise de Coordonare. Evoluțiile din domeniul politicilor sociale sunt planificate în vederea atingerii obiectivelor europene așa cum sunt formulate în strategiile de creștere economică și creare de locuri de muncă și combatere a sărăciei și excluziunii sociale.

Guvernul român acordă o atenție deosebită incluziunii sociale, precum și dezvoltării unei abordări comprehensive a incluziunii active; utilizarea Metodei Deschise de Coordonare a ajutat la stabilirea cadrului pentru planurile naționale de acțiune pentru incluziune socială în vederea asigurării unei livrări eficiente a obiectivelor, ulterior actualizate cu măsuri de protecție socială concretizate prin transmiterea rapoartelor strategice naționale privind protecția socială și incluziunea socială în 2006 și 2008 care acoperă, de asemenea, aspecte legate de sănătate și îngrijire pe termen lung.

Memorandumul Comun de Incluziune Socială (semnat în 2005) pus în aplicare prin intermediul metodei deschise de coordonare, a stabilit prioritățile României în domeniul incluziunii sociale contribuind la dezvoltarea unei strategii integrate privind combaterea sărăciei și a excluziunii sociale.

În anul 2006, construirea unui cadru coerent în domeniul social a continuat cu un pachet legislativ privind reforma instituțională (inclusiv înființarea Observatorului Social, Agenției Naționale de Plăți Sociale, Inspecției Sociale) având ca scop definirea principiilor și fondarea unui cadru coerent pentru politicile de asistență socială.

Ca o țară candidată, România a elaborat și transmis Comisiei Europene Raportul Național Strategic privind Protecția Socială și Incluziunea Socială 2006-2008 cuprinzând prioritățile în domeniul incluziunii sociale, pensiilor, sănătății și îngrijirii pe termen lung. Strategia de promovare a incluziunii sociale stabilește obiectivele sale prioritare în conformitate cu recomandările Comisiei Europene evidențiind premisele pentru incluziune activă: creșterea standardului de viață populației și stimularea câștigurilor prin facilitarea ocupării forței de muncă, facilitarea accesului la resurse, drepturi și servicii prin intermediul unor pachete eficiente de beneficii / servicii sociale, (și continuarea eforturilor de îmbunătățire a condiției romilor).

În anul 2008, România a elaborat al doilea Raport Strategic Național privind Protecția Socială și Incluziunea Socială pentru perioada 2008-2010. Măsurile de politică inițiate și implementate între 2006 și 2008 urmau să fie continuate, în ceea ce privește lupta împotriva sărăciei și a excluziunii sociale, prin încurajarea accesului pe piața forței de muncă pentru grupurile vulnerabile din punct de vedere social, promovarea politicilor familiale integrate și asigurarea unui venit de sprijin pentru cei în dificultate (și, în continuare, îmbunătățirea calității vieții pentru persoanele vulnerabile de etnie romă).

Prin Programul național de reformă, urmărind ca obiectiv general aducerea laolaltă a agendelor economice, sociale și de mediu și crearea unei societăți incluzive pentru toți, România continuă acțiunile de reducere a sărăciei și a excluziunii sociale și, în același timp, de realizare a obiectivelor privind incluziunea activă.

În principal, conceptul politic acoperă cei trei piloni ai incluziunii active (sprijin privind asigurarea unui venit adecvat, o piață a forței de muncă inclusivă și acces la servicii de calitate) totuși, orientarea către incluziunea activă rămâne mai degrabă implicită, iar detaliile cu privire echilibrul între cele trei aspecte ale incluziunii active sunt insuficiente. Accentul este pus pe creșterea continuă oportunităților de angajare în rândul grupurilor vulnerabile în timp ce, calitatea locurilor de muncă, asigurarea unui venit adecvat și a accesului la serviciile sociale, nu sunt susținute de obiective sau acțiuni specifice.

Pe fondul măsurilor de austeritate, progresul inițial în direcția incluziunii active și reducerea sărăciei este estompat de reducerea locurilor de muncă, diminuarea beneficiilor sociale, precum și restricționarea accesului și reduceri în domeniul serviciilor, atât în ceea ce privește facilitatea utilizării cât și gradul de acoperire.

Dezvoltarea unui consens cu privire la prioritățile politicilor sociale și continuarea plasării incluziunii active în cadrul general de interes în elaborarea de politici, cu intensificarea inter-relaționării între sferele de politică și asigurarea faptului că politicile sociale și economice (și anume, strategiile de incluziune socială și ocuparea forței de muncă) se consolidează reciproc, rămân aspecte importante pe ordinea de zi, în vederea creșterii eficienței documentelor de programare pentru fondurile structurale.

Încă este nevoie de progrese substanțiale în ceea ce privește găsirea unei abordări mai echilibrate referitor la bunăstare și redistribuție care să permită alocarea de resurse adecvate către măsuri care să garanteze accesul la oportunități egale pentru toți cu o atenție deosebită pentru cei mai vulnerabili.

România a dezvoltat un set cuprinzător de indicatori de incluziune socială încă din 2005, totuși, indicatorii cuprinși în documentele de programare reflectă parțial progresul înregistrat adesea, implicând o rază scurtă de analiză (de exemplu 2006-2008, 2008-2010), oferind o perspectivă limitată asupra progresului și comparabilității cu evoluțiile-cheie / tendințele pe termen mai lung.

Continuând dezvoltarea unei viziuni commune, coerente, echilibrate pentru progres social, împărtășită de toți partenerii, precum și motivații, atitudini și comportamente creative, este important, așa încât incluziunea socială să devină un catalizator pentru acțiuni care se susțin reciproc în și între toate sectoarele (economic, social, educațional, sănătate).

1.2 Implementare integrată

Dezvoltarea unor politici integrate este una din direcțiile stabilite în majoritatea documentelor strategice naționale de incluziune socială. Incluziunii active i se acordă o atenție crescută și, acțiuni integrate de sprijin social / de sănătate / ocuparea forței de muncă, vor ajuta indivizii și familiile să se reintegreze în societate. De asemenea, acțiunile propuse vizează o trecere de la reducerea către prevenția excluziunii sociale și sunt planificate măsuri pentru a dezvolta beneficiile de asistență socială și sistemul de servicii, astfel încât să nu creeze dependență de sistem, ci să încurajeze incluziunea activă.

Viziunea unei abordări integrate promovată în strategii nu este la fel de evidentă în procesul de implementare. O monitorizare și evaluare deficientă a impactului face dificilă măsurarea progresului și efectuarea ajustărilor necesare. Cu toate acestea, există unele exemple de progres către abordări integrate la nivel local, dezvoltate de

ONG-uri în parteneriat cu autoritățile locale, în mod frecvent, cu finanțare FSE. Un astfel de exemplu ar fi Casa Ioana¹, o organizație non-guvernamentală și non-profit care oferă adăpost și servicii profesionale psiho-sociale pentru familiile fără adăpost, inclusiv familiile monoparentale și femei singure. Organizația sprijină persoanele fără adăpost în trecerea lor de la situația de excluziune socială înapoi în societate, prin deschiderea ușilor sale pentru a oferi cazare și adăpost în condiții de siguranță și prin furnizarea de servicii psiho-sociale profesionale care vizează susținerea copiilor la școală, a beneficiarilor adulți înapoi într-un loc de muncă și a familiilor și femeilor singure în locuințe proprii. Foarte importantă este dorința de a oferi beneficiarilor posibilități de a-și însuși deprinderi prin care să se poată preveni întoarcerea lor în stradă.

Chiar dacă aceste proiecte există, angajamentul pentru o finanțare pe termen lung este modest și nu se poate vorbi de o coordonare consecventă și integrare la nivel național. În plus, dezvoltarea în continuare, în ceea ce privește implementarea măsurilor de politică de incluziune activă este pusă la risc de măsurile de austeritate implicând mai puține resurse, atât în privința personalului cât și a finanțării.

1.3 Coordonarea politicilor în plan vertical

Coordonarea pe verticală a politicilor în implementarea strategiilor de incluziune activă este mai vizibilă în cazul venitului minim și a componentelor incluziunii pe piața forței de muncă în care sunt implicate diverse structuri guvernamentale naționale în cooperare cu autorități locale. Agenția Națională de Plăți Sociale sau Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă, prin intermediul birourilor locale, se concentrează pe asigurarea plății prestațiilor de asistență socială și respectiv, funcționarea diverselor programe de ocupare a forței de muncă, mai degrabă decât pe dezvoltarea de servicii locale, care să vizeze în mod specific, persoanele cele mai excluse prin capacitatea acestora pentru a deveni active și pentru a participa la viața comunității.

Pactele Regionale pentru Ocupare și Incluziune Socială s-au format la nivel regional pentru a desfășura activități de organizare, revizuire și actualizare a planurilor regionale de acțiune pentru ocuparea forței de muncă (în conformitate cu politicile naționale elaborate la nivel central, cum ar fi Programul Național de Reformă, Strategia Națională de Ocupare a Forței de Muncă); pentru a pune în aplicare măsurile stabilite în planurile de acțiune prin utilizarea de fonduri UE și naționale și pentru a promova și sprijini parteneriatele la nivel județean și local.

Planurile Regionale de Acțiune pentru Ocuparea Forței de Muncă reprezintă un model de coordonare pentru dezvoltarea unei abordări strategice și participative în cadrul procesului de elaborare și implementare a politicilor regionale, împreună cu utilizarea eficientă a resurselor financiare disponibile în special, a fondurilor structurale.

În vederea realizării obiectivelor propuse, Pactele utilizează resursele disponibile într-o manieră ținută și includ în acțiunile lor parteneri cu responsabilități în domeniul ocupării forței de muncă, cum ar fi autoritățile publice centrale / locale, asociațiile de afaceri și sindicate, dar și alți actori din domeniul social și economic, precum și sectorul serviciilor și biserica. Parteneriatele au trei niveluri de operare: un nivel de programare / planificare și evaluare (nivel regional) și două niveluri de implementare (nivel județean și nivel local/municipal sau comunal). Secretariatele tehnice ale Pactelor oferă suport și asistență tehnică pentru membrii acestora.

În orice caz, acțiunile prioritare la nivel central influențează acțiunile pe plan local și par să fie îndreptate către măsuri de activare cu criterii de eligibilitate mai stricte și sancțiuni pentru prestațiile de asistență socială în timp ce, garantarea unui nivel

---

¹ [ftp://ftp.blackbox.ro/Casa.Ioana/Annual%20Report%202010_En-21.10.2011.pdf](http://ftp.blackbox.ro/Casa.Ioana/Annual%20Report%202010_En-21.10.2011.pdf)

adecvat al veniturilor sau a serviciilor de calitate rămân mai puțin importante pe lista de priorități.

1.4 Participarea activă a actorilor relevanți

Implicarea specifică a actorilor interesați în elaborarea și punerea în aplicare a politicilor de incluziune activă este mai puțin vizibilă deși, există exemple de participare a organizațiilor non-guvernamentale în punerea în aplicare și furnizarea unor modele de abordare integrată în parteneriat cu autoritățile locale. În timp ce unele organizații non-guvernamentale, autorități locale, comunități și persoane au fost implicate în elaborarea Memorandumului Comun de Incluziune Socială (semnat în 2005) sau a Rapoartelor Naționale de Strategie privind Protecția Socială și Incluziunea Socială 2006-2008 și 2008-2010 / Planurile Naționale de Acțiune în cadrul Metodei Deschise de Coordonare în sfera socială (inclusiv unele seminarii cu participanți reprezentând diverse domenii de activitate care au atins subiecte privind excluderea socială și drepturile sociale, alternative la instituționalizare etc.), participarea actorilor sociali a fost mai puțin evidentă pe durata elaborării Programului Național de Reformă. În orice caz, unii dintre actorii interesați au încă cunoștințe limitate privind procesul de elaborare al politicilor naționale / europene, iar opiniile lor sau o potențială contribuție la găsirea unor modalități eficiente de reducere a sărăciei și de promovare a incluziunii active rămân neutilizate.

Proiectul "Promovarea dialogului în domeniul incluziunii sociale", implementat de către Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale în cadrul programului PHARE 2006 a inclus 10 conferințe regionale și 2 naționale organizate în cursul anului 2009, ceea ce a însemnat un amplu proces de consultare publică. Conferința internațională finală (noiembrie 2009) a implicat reprezentanți ai organizațiilor guvernamentale și non-guvernamentale active în domeniul social, cu scopul de a facilita schimbul de experiență, idei inovatoare și modele practice și de a oferi oportunități pentru dezvoltarea de noi modalități de cooperare în sectorul de incluziune socială prin intermediul dialogului dintre actorii guvernamentali și non-guvernamentali. Participanții au acționat împreună pentru a identifica principalele priorități pentru următoarea perioadă de programare subliniind necesitatea de a dezvolta în continuare măsuri de anvergură vizând incluziunea activă a persoanelor aparținând grupurilor vulnerabile, ca o alternativă la asistența financiară pasivă.

Raportul Național Strategic privind Protecția Socială și Incluziunea Socială menționează "o înțelegere comună și creșterea gradului de conștientizare privind importanța incluziunii active atât pentru cetățeni cât și pentru profesioniști, ceea ce va spori eficiența în proiectarea și elaborarea politicilor sociale" totuși, foarte puține acțiuni vin în sprijinul acestei afirmații. În orice caz, o înțelegere comună și conștientizarea în privința ariei largi de aplicare a politicilor sociale, într-adevăr, trebuie să fie extinse în cadrul cercului larg de actori interesați (inclusiv comunități și persoane fizice), pentru a asigura contribuția lor la atingerea obiectivului comun de reducere a sărăciei și excluziunii sociale. Multe aspecte necesită o atenție continuă cu privire la mobilizarea actorilor pentru a dezvolta agende strategice și pentru acțiune comună, în același timp, utilizând cunoștințele locale, actorii locali și capacitatea locală de acțiune.

De asemenea, este important să se intensifice acțiunile de mobilizare a tuturor actorilor interesați, astfel încât să se stabilească proceduri continue de informare, consultare și diseminare pe parcursul întregului proces de formulare de politici (proiectare, elaborare și monitorizare / evaluare).

2. Descrierea și evaluarea impactului și eficienței măsurilor introduse și planificate în cadrul celor 3 componente din punct de vedere al costurilor

Din ce în ce mai mult, elaborarea politicilor sociale românești ia în considerare principiile incluziunii active traduse prin dezvoltarea unor măsuri de politică ample care se adresează grupurilor dezavantajate. Schițarea politicilor de incluziune activă pune accentul pe echilibrul între flexibilitatea pieței forței de muncă și siguranța locului de muncă și poziția socială a persoanelor. Codul Muncii recent adoptat (Legea 40/2011, versiunea actualizată a Legii 53/2003) cuprinde unele aspecte importante care vizează: aranjamente contractuale flexibile și sigure, strategii ample de învățare pe tot parcursul vieții pentru a asigura adaptabilitatea și capacitatea de inserție a lucrătorilor, în special a celor mai vulnerabili; sisteme de asigurări sociale care oferă suport în ceea ce privește veniturile, încurajează ocuparea forței de muncă și facilitează mobilitatea pe piața forței de muncă. Acestea includ acoperirea beneficiilor de protecție socială (șomaj, pensii și asistență medicală), ceea ce îi ajută pe oameni să îmbine munca cu responsabilitățile personale și familiale, cum ar fi îngrijirea copiilor.

Programe specifice vizează integrarea pe piața muncii a celor care sunt excluși sau sunt dezavantajați cu privire la accesul pe piața forței de muncă, inclusiv tinerii (cu vârsta între 15 și 24 de ani), persoanele în vârstă (50 de ani sau peste), femeile, părinții singuri, persoanele cu handicap, persoanele cu nivel scăzut de calificare / necalificate.

În ciuda unor certe progrese, există puține indicii privind evaluări de impact ale politicilor puse în aplicare în România, iar evaluarea eficienței politicilor de incluziune activă nu constituie o practică uzuală. În orice caz, impactul pozitiv al incluziunii active ar trebui să fie analizat în paralel cu costurile aferente sărăciei și excluziunii sociale, cu recunoașterea faptului că neluarea unor măsuri atrage costuri mai mari "investițiile în incluziunea activă nefiind un cost, ci un beneficiu pentru societate"². Extinzând concluziile unui studiu privind costurile economice ale excluziunii³, un nivel scăzut de ocupare printre persoanele excluse și câștiguri scăzute în rândul celor care au un loc de muncă au ca rezultat costuri economice; ratele scăzute ale ocupării și salariile mici, de asemenea, se reflectă în costuri fiscale adică, venituri fiscale considerabil mai mici și cheltuieli mai mari cu asigurările sociale. Prin urmare, o atenție sporită în elaborarea politicilor ar trebui să se acorde provocărilor generate de costurile economice și fiscale ale excluziunii sociale, care sunt amplificate pe fondul diminuării și îmbătrânirii populației, cu creșteri în segmentul persoanelor vârstnice (65 ani și peste). Aceste aspecte exercită o presiune suplimentară asupra populației în vârstă de muncă (15-64 ani) al cărui număr este în scădere și care trebuie să preia povara fiscală mai mare, pe măsură ce cheltuielile pentru pensii și îngrijirea sanatații cresc. Acest lucru se poate realiza de către o populație în vârstă de muncă, cu toate grupurile participând total pe piața forței de muncă. Prin urmare, incluziunea activă joacă un rol important și creșterea substanțială a participării pe piața forței de muncă constituie o necesitate economică pentru toți.

---

² Raport EAPN: Da Incluziunii Active. Seminar, Paris, iunie 2008

³ World Bank – Europe and Central Asia: Costurile economice ale excluziunii Romilor, Aprilie 2010
http://siteresources.worldbank.org/EXTROMA/Resources/Economic_Costs_Roma_Exclusion_Note_Final.pdf

2.1 Venituri de sprijin adecvate

Guvernul român, prin designul de politici sociale sprijină pe deplin Strategia de Incluziune Activă⁴ care oferă o structură integrată de abordare a aspectelor complexe ale sărăciei și excluziunii sociale. Un sprijin financiar adecvat este unul din pilonii-cheie ai acestei abordări și este menit să asigure o viață demnă persoanelor (apte sau nu de muncă), care nu dispun de resurse suficiente pentru a duce un trai demn (Recomandarea Consiliului⁵ din 1992 solicită statelor membre să recunoască acest drept de bază).

În România, diverse tipuri de prestații sociale au fost puse în aplicare prin diferite programe: programul pentru familii, incluzând alocația pentru nou-născuți, alocația pentru copii, stimulente pentru părinții care, deși beneficiază de concediul pentru creșterea copilului aleg să-și reia activitatea, trusoul cadou (îmbrăcăminte și alte articole) pentru nou-născuți, tichetele de creșă, alocația familială complementară, alocația de susținere pentru familiile monoparentale și alocația pentru plasament familial; programul de sprijin pentru tineri căsătoriți, inclusiv un ajutor financiar de 200 de euro la căsătorie; ajutoare pentru încălzirea locuinței pentru sezonul rece. De obicei, valoarea prestațiilor se stabilește în funcție de mărimea familiei și nivelul de venit pe membru de familie și este ajustată în mod periodic.

Legea no. 416/2001 (cu modificările și completările ulterioare, inclusiv prin Legea 115/2006 HG 1664/2008, Ordonanța de Urgență 57/2009, Legea 276/2010) a introdus venitul minim garantat în sistemul de securitate socială din România ca un mecanism important în abordarea sărăciei și excluziunii sociale și, în primul rând, pentru a preveni deteriorarea extremă a condițiilor de trai, precum și pentru a asigura reintegrarea socială pe termen lung a persoanelor aflate în dificultate. Legea definește dreptul la un venit minim garantat ca formă de securitate socială; este, în general, accesibil pentru cei lipsiți de resurse suficiente pentru a ieși din sărăcie și introduce măsuri de precauție, pentru a diminua demotivarea pentru muncă (de exemplu, obligația pentru beneficiari de a efectua muncă în folosul comunității, stimulente pentru acei beneficiari care obțin un loc de muncă în condiții legale) și combină prestațiile în numerar cu beneficii în natură.

Venitul minim garantat (un prag minim de venit stabilit prin lege și în funcție de mărimea familiei) este un beneficiu lunar bazat pe testarea mijloacelor, acordat unei persoane / familii atât timp cât sunt îndeplinite condițiile de eligibilitate. Orice creștere a nivelului venitului individual sau pe membru de familie și, de asemenea, schimbarea de reședință sau în structura familiei trebuie să fie declarate autorității locale și pot duce la o scădere a venitului minim garantat sau, respectiv, încetarea plății.

În principal, valoarea acestui venit este ajustată periodic (la începutul fiecărui an), în funcție de rata inflației pentru a se preveni scăderea valorii. Incepând cu 2010, suma lunară se determină folosind ca bază Indicatorul Social de Referință (500 de lei), înmulțit cu un indice de inserție socială (0,25 pentru o persoană singură, 0,45 pentru 2 persoane, 0,63 pentru 3 persoane, 0,8 pentru 4 persoane, 0,93 pentru 5 persoane și 0,062 pentru fiecare altă persoană peste numărul de 5 persoane care face parte din familie).

---

4 Comisia Europeană a adoptat la 3 octombrie 2008, o recomandare privind incluziunea activă a persoanelor excluse de pe piața muncii oferind principii comune și orientări practice pentru Strategia de incluziune activă - o strategie globală integrată care combină sprijin privind un venit adecvat, piețe ale muncii inclusive și acces la servicii de calitate. Aceasta a fost aprobată de Consiliu la 17 decembrie 2008, precum și de către Parlamentul European prin Rezoluția din 6 mai 2009.

5 Recomandarea Consiliului 92/441/CEE din 24 iunie 1992 privind criteriile comune referitoare la resurse suficiente și asistența socială în sistemele de protecție socială

Eligibilitatea pentru venitul minim garantat prevede, de asemenea, dreptul la alte prestații și în afară de transferuri în numerar suportul acordat poate fi sub formă de bunuri și servicii. În plus, eligibilitatea pentru venitul minim garantat, acordă de asemenea, dreptul la asigurări de sanatate (fără obligația de a plăti contribuția de asigurări de sănătate), ceea ce reprezintă un beneficiu important pentru mulți beneficiari.

Având în vedere deficiențele în procesul de implementare, au fost elaborate modificări succesive și completări la Legea 416 pentru a stabili o definiție mai clară a gospodăriilor și persoanelor eligibile, indicatori pentru a testa venitul familiei în scopul de a elimina eventualele posibilități de fraudă și pentru a ajusta nivelul veniturilor garantate prin beneficii / ajutoare sociale complementare. Pentru a se asigura o punere în aplicare eficientă, au fost, de asemenea, incluse verificări și sancțiuni în caz de nerespectare a prevederilor legale.

În general, nivelul venitului minim garantat rămâne sub pragul sărăciei stabilit la 60% din mediana veniturilor disponibile pe adult echivalent (după transferurile sociale) estimată la nivel național.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Iulie 2009- 2010	2011
Praguri ale sărăciei (în lei – prețuri decembrie)										
Prag sărăcie relativă	138,69	173,96	226	263,21	299,67	358,48	459,33			
Prag sărăcie absolută	153,6	167,9	191,5	208,1	218,3	232,6	247,2			
Sursa: Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale, Evoluția sărăciei în România 2009										
Venitul Minim Garantat										
indivizi	63 lei (~20€) ⁶	74 lei (~20 €)	83 lei (~20 €)	88 lei (~24 €)	92 lei (~26 €)	96 lei (~29 €)	100 lei (~27 €)	108 lei (~26 €)	112 lei (~ 27€)	125 lei (~29 €)
familii 2 persoane	113 lei (~36€)	133 lei (~35 €)	148 lei (~37 €)	158 lei (~44 €)	166 lei (~47 €)	173 lei (~52 €)	181 lei (~49 €)	196 lei (~46 €)	170 lei (~40 €)	225 lei (~53 €)
familii 3 persoane	158 lei (~51 €)	185 lei (~49 €)	206 lei (~51 €)	220 lei (~61€)	231 lei (~66 €)	241 lei (~72 €)	252 lei (~68 €)	272 lei (~64 €)	203 lei (~48 €)	313 lei (~74 €)
familii 4 persoane	195 lei (~63 €)	229 lei (~61 €)	255 lei (~63 €)	273 lei (~75 €)	287 lei (~82 €)	300 lei (~90 €)	314 lei (~85 €)	339 lei (~80 €)	231 lei (~55 €)	390 lei (~92 €)
familii 5 persoane	233 lei (~75 €)	273 lei (~73 €)	304 lei (~75 €)	325 lei (~90 €)	341 lei (~97 €)	356 lei (~107€)	372 lei (~101€)	402 lei (~95 €)	256 lei (~61 €)	462 lei (~109€)
fiecare membru de familie în plus	16 lei (~5 €)	18 lei (~5 €)	21 lei (~5 €)	22 lei (~6 €)	23 lei (~7 €)	24 lei (~7 €)	25 lei (~7 €)	27 lei (~6 €)	31 Lei (~7 €)	31 lei (~7 €)

Sursa: Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale

În comparație cu alte programe, programul de venit minim garantat include un stimulent pentru a încuraja găsirea unui loc de muncă, astfel că prestațiile cresc cu 15%, în cazul în care un membru al familiei este angajat. Conform Băncii Mondiale, majoritatea programelor de asistență socială nu sunt corelate cu acțiuni care să reducă expunerea la o potențială dependență de beneficii sociale și la factori de descurajare a muncii (de exemplu, acordarea alocației pentru copii pe o perioadă mai lungă de timp - 2 până la 3 ani - generează efecte de descurajare a ocupării pentru femei). Totuși, creșterea cuantumului venitului minim garantat cu 15% pentru fiecare

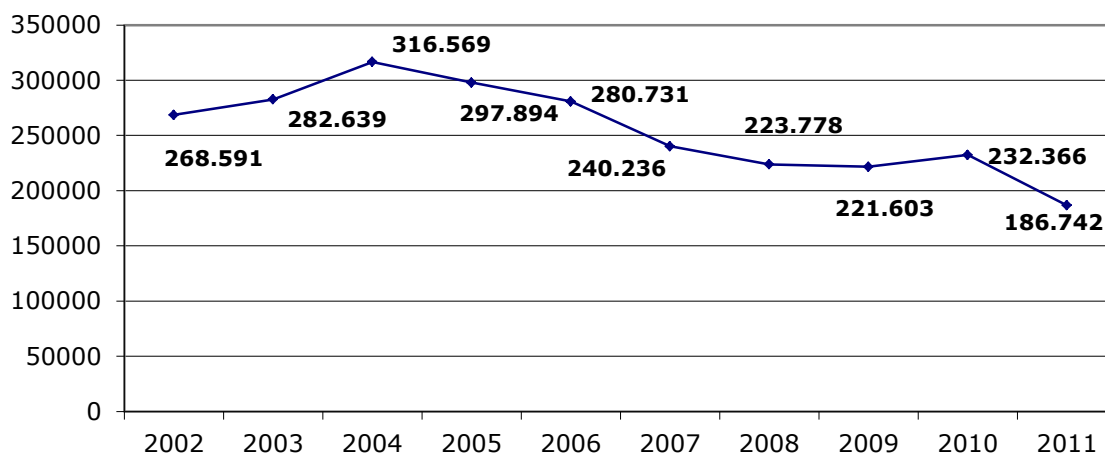
⁶ (Annual average exchange rates Leu / Euro: 2002-3.12; 2003-3.75; 2004-4.05; 2005-3.62; 2006-3.52; 2007-3.34; 2008-3.68; 2009-4.24; 2010-4.21; 2011-4.24)

persoană angajată cu forme legale nu pare să ofere suficiente stimulente pentru renunțarea la veniturile informale și, pentru moment, componenta privind cerința de a avea un loc de muncă din VMG este asociată cu o ideologie 'workfare' (în sensul încurajării celor asistați social să aibă în schimb o contribuție activă în beneficiul societății), mai degrabă decât să creeze premisele pentru incluziune socială. Prin urmare, munca în folosul comunității poate reprezenta un mijloc de încurajare a activității totuși, până în prezent, aceasta oferă perspective limitate în ceea ce privește un loc de muncă cu forme legale. Un set de programe de măsuri active ar fi necesar pentru a se adresa în mod specific acestei categorii de persoane.

Venitul minim garantat a contribuit în mod clar la o creștere a veniturilor populației având un impact direct asupra reducerii sărăciei și în special a sărăciei extreme, deși, în unele cazuri, forme suplimentare de asistență socială oferită beneficiarilor VMG (de exemplu, alocații pentru familii și familii cu copii), conduc la o scădere a numărului de beneficiari VMG fără a-i scoate din sărăcie.

Judecând după modificările în timp ale numărului de beneficiari VMG s-ar putea spune această formă de sprijin vizează cam același număr de beneficiari în sărăcie extremă. Colectarea datelor este inadecvată pentru a permite evaluarea beneficiarilor în ceea ce privește durata de timp în care sunt incluși în sistemul de asistență socială, deoarece, în multe cazuri, cei care intră în sistem nu-l părăsesc, iar în cazul celor care o fac, motivul este acela că nu mai îndeplinesc criteriile de eligibilitate din cauza indexării inegale a diferitelor transferuri sociale (prin urmare, ei pot ieși și intra în sistem de mai multe ori). Îmbunătățirea colectării de date și analiza periodică ar permite o evaluare de impact mai riguroasă și ajustarea politicii, în scopul de a dezvolta soluții și măsuri adecvate de prevenție.

Numărul mediu de familii beneficiare de asistență socială

În ultimii ani, o mai bună direcționare și predictibilitate a programelor sociale au constituit elemente de interes în domeniul asistenței sociale. De asemenea, necesitatea de a asigura măsuri îmbunătățite de securitate pentru categoriile defavorizate ale populației într-o perioadă de criză economică a avut ca rezultat o legislație revizuită pentru alocațiile familiale pe baza testării veniturilor; adoptarea legislației privind creșterea pragului de eligibilitate pentru venitul minim garantat cu 15% (în vigoare din iulie 2009); alocarea bugetară mai transparentă și previzibilă, prin finanțarea venitului minim garantat de la bugetul de stat (Ministerul Muncii, Familiei și

Protecției Sociale a preluat bugetul venitului minim garantat și plata prestațiilor a fost transferată de la bugetele locale, către Agenția Națională de Plăți Sociale).

Totuși, în continuare, impactul măsurilor de austeritate, s-a reflectat în reducerea nivelului beneficiilor, a gradului de acoperire și condiții de eligibilitate mai stricte. Pe la mijlocul lunii iulie 2010, o reducere de 15% a fost aplicată celor mai multe beneficiile sociale (inclusiv prestațiile pentru șomaj, împreună cu o reducere de 25% a salariilor din sectorul public). În orice caz, reducerea numărului de prestații sociale și al beneficiarilor nu este de așteptat că va contribui la realizarea obiectivului propus de a reduce cu 580,000 numărul de persoane care se confruntă cu riscul sărăciei și excluziunii sociale până în 2020.

Reforma sistemului social este în derulare și Legea 292/2011 privind asistența socială promovează o abordare unitară cu privire la sistemele de beneficii sociale și de servicii sociale cu scopul de a crește ponderea serviciilor față de beneficiile sociale.

Prin reformarea sistemului de asistență socială se are în vedere asigurarea de sprijin financiar pentru cei care au nevoie, în același timp, eliminându-se erorile și fraudele și prevenind dependența. Date privind efectele măsurilor de reducere a sărăciei sunt limitate, dar veniturile scăzute și presiunile inflaționiste în creștere se reflectă în condiții de viață mai proaste pentru din ce în ce mai multe persoane și familii; în orice caz, punerea în aplicare a politicilor sociale trebuie să fie mai atent echilibrată pentru a contracara măsurile anterioare de reducere a beneficiilor de asistență socială (alocații pentru părinți și copii și alte beneficii reduse în urma măsurilor de austeritate luate de autorități), care pe fondul crizei economice vor afecta și mai mult situația celor deja evaluați ca fiind săraci și vor face mai dificilă realizarea obiectivului propus de reducere a sărăciei în cadrul Strategiei UE 2020. O componentă care ar fi trebuit să fie inclusă în noua lege a asistenței sociale este un set de măsuri specifice pentru a ajuta persoanele asistate să intre pe piața muncii sau să găsească o variantă alternativă de activitate remunerată. În prezent, 20% din cei care primesc transferuri sociale nu lucrează și nu au fost angajați în niciun tip de formare, educație, sau reconversie profesională (conform Programului Național de Reformă 2011-2013).

Conform unui raport⁷ al Băncii Mondiale "Cele mai multe dintre beneficiile de asistență socială au o adecvare scăzută, reprezentând doar 10-20% din salariul minim, și acoperă mai puțin de 30% din consumul casnic al celor mai săraci beneficiari. În total beneficiile de asistență socială nu sunt rentabile din punct de vedere al reducerii sărăciei: 13 de lei sunt cheltuiți pentru 1 leu reducere în profunzimea saraciei (fără a lua în considerare costurile administrative). Scurgerile și inechitatea în programele de asistență socială sunt mari: doar 17% din beneficiile de asistență socială ajung la cea mai săracă chintilă, 29% dintre săraci sunt excluși din sistem și jumătate din fonduri se scurg la chintilele mai înstărite. Cheltuielile pe programe orientate către sărăcie au scăzut în raport cu PIB-ul în ultimii ani. Programe bine direcționate, cum ar fi Programul venitului minim garantat (VMG), sau alocațiile familiale bazate pe testarea veniturilor sunt subfinanțate, lăsând pe dinafară 60% dintre săracii din mediul rural, și 77% din saracii din mediul urban".

În februarie 2009, guvernul român, prin Ordonanța de urgență no. 6/2009, a stabilit baza legală pentru pensia socială minimă garantată, (corespunzând la aproximativ 70 de euro pe lună), ca mijloc de protecție împotriva sărăciei și a excluziunii sociale, ceea ce constituie un risc pentru beneficiarii ale căror pensii se situează sub un nivel acceptabil. Deși, o pensie minimă a fost introdusă în România, ratelele mari ale riscului de sărăcie pentru persoanele în vârstă indică necesitatea unor plase de

---

⁷ Banca Mondială, Raport No. 48665 – RO, Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare și Corporația Financiară Internațională –Parteneriatul Strategic de Jară pentru România, pentru perioada iulie 2009- iunie 2013; iunie 2009

siguranță socială îmbunătățite și / sau o re-/distribuție mai echitabilă în cadrul schemelor de pensii contributive în funcție de venituri. Reforma sistemului de pensii va asigura sustenabilitatea fiscală, inclusiv indexarea în funcție de inflație, creșterea treptată și egalizarea vârstei de pensionare, precum și contribuții crescute la al doilea pilon.

În scopul de a aborda problema lucrătorilor săraci și de a face ca munca să devină o perspectivă viabilă pentru cei care sunt departe de piața forței de muncă, Codul Muncii din România conține prevederi referitoare la garantarea plății unui salariu minim național. Oricum, strategiile și politicile de incluziune socială vizează persoanele sărace în general, fără un accent specific pe săracii care au un loc de muncă. Incidența ridicată a sărăciei în rândul celor care au un loc de muncă se adaugă la provocările existente ale pieței forței de muncă întrucât: "avem peste 1,750,000 de persoane în 2009, care sunt lucrători angajați și, în același timp, asistați social⁸". Cu toate acestea, politica salariului minim joacă un rol esențial în combaterea riscului sărăciei în rândul persoanelor ocupate în România, deoarece o cale de ieșire din excludere este aceea de a avea un loc de muncă, numai că, acest fapt are eficiență în cazul în care acel loc de muncă este durabil, munca este de calitate și plătită în mod adecvat.

Indemnizația de șomaj reprezintă o compensație pentru pierderea de venituri ale asiguratului, fiind câștigată după pierderea unui loc de muncă, după absolvirea unei instituții de învățământ când nu s-a reușit obținerea unui loc de muncă. Șomerii beneficiază de prestații de șomaj pentru perioadele stabilite în funcție de durata de cotizare. Absolvenții unei instituții de învățământ / școală specială pentru persoanele cu handicap, în vârstă de nu mai puțin de 16 ani, care au fost în imposibilitatea de a obține un loc de muncă într-o perioadă definită de timp, au dreptul de a beneficia de prestații de șomaj însumând 250 de lei pentru o perioadă de șase luni.

Înainte de 2011, cuantumurile prestațiilor și subvențiile plătite din bugetul asigurărilor pentru șomaj erau calculate folosind ca bază salariul minim pe economie. La mijlocul anului 2010, o reducere de 15% a fost aplicată sumelor. Începând cu luna ianuarie 2011, toate conexiunile dintre aceste beneficii / subvenții și salariul minim au fost eliminate. În schimb, acestea sunt acum calculate folosind ca baza indicatorul social de referință stabilit la 500 de lei (aproximativ 117 euro) și, prin urmare, cu 200 de lei (47 euro) mai mic decât valoarea actuală a salariului minim, care a fost ridicat la 700 de lei (165 Euro) începând din ianuarie 2012, după ce a fost înghețat timp de doi ani la valoarea de la sfârșitul anului 2008 (600 lei/141 euro).

În ciuda progreselor în sensul reducerii nivelului sărăciei absolute, adecvarea prestațiilor de asistență socială continuă să constituie o provocare. În plus, Comisia Prezidențială pentru Evaluarea Riscurilor Sociale și Demografice recomandă ca proporțiile dintre salariul minim, ajutorul de șomaj, pensia minimă și Venitul Minim Garantat să fie temeinic luate în considerare și armonizate, fiind necesară o corespondență bine echilibrată între valorile medii ale acestor indicatori. Astfel, pensia ar trebui să fie sensibil mai mică decât salariul sau indemnizația de șomaj, în scopul de a evita presiunile ce conduc la pensionare urgentă în condiții de reduceri de salarii sau șomaj.

Criza economică a provocat creșteri ale prețurilor la energie / locuință și alimente, efecte legate de reducerile de credit pentru proprietarii de locuințe cu venituri mici și oamenii cu datorii, precum și efectul anticipat al șomajului și reducerilor de salarii. După cum afirmă Rețeaua Europeană Anti-sărăcie (EAPN), numai prin acordarea unor venituri suficiente pentru un trai demn se poate stabili o bază sigură pentru ca oamenii să caute un loc de muncă sau să continue integrarea socială. Orice analiză a

---

8 <http://www.revista22.ro/codul-muncii-flexibilizare-sau-sclavagism-10141.html>

adecvării trebuie să fie asociată cu puterea de cumpărare actuală, bazată pe situații din gospodării reale și nu pe modele teoretice⁹.

În orice caz, după cum se arată într-un document al Băncii Mondiale¹⁰ "Bugetul necesar pentru a satisface cererea de asistență financiară direcționată către controlul sărăciei extinse și acoperirea cererii de ajutoare de șomaj și asistență pentru persoane predispuse la sărăcie va fi o provocare dură, având în vedere spațiul îngust de manevră lăsat de veniturile statului."

Îmbunătățirea funcționării sistemului este, așadar, importantă pentru a dezvolta în continuare plasa de siguranță socială pentru aceste categorii defavorizate și vulnerabile, inclusiv monitorizarea și evaluarea impactului acestor programe de asistență socială. O mai bună informare și comunicare ar ajuta ca mai multe persoane expuse sărăciei și excluziunii să beneficieze pe deplin de drepturile lor și să facă progrese în ceea ce privește propria incluziune activă. Întărirea legăturilor dintre politicile de asistență socială, educație și cele privind piața muncii, cu o atenție deosebită pe educație, îmbunătățirea competențelor și crearea de locuri de muncă vor fi imperative pentru creșterea oportunităților economice și astfel, asigurându-se incluziunea activă.

2.2 Piețe ale forței de muncă incluzive

Politicile care vizează sprijin pentru oameni pentru a reveni pe piața forței de muncă și facilitarea participării lor depline în societate vin să completeze suportul pentru un venit adecvat, ambele fiind importante pentru capacitatea oamenilor de a trăi demn.

Politicile active din domeniul pieței forței de muncă și strategii solide de învățare pe tot parcursul vieții au, de asemenea, un rol important de jucat în lupta împotriva sărăciei și a excluziunii sociale.

Serviciul public de ocupare este coordonat de către Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă (aceasta funcționând sub autoritatea Ministerului Muncii, Familiei și Protecției Sociale) prin intermediul celor 41 de agenții județene, Agenția Municipală din București, 88 de agenții locale și 156 de birouri locale, 6 Centre Regionale de formare pentru adulți, 1 centru național de formare a personalului propriu.

Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă coordonează punerea în aplicare a strategiilor și politicilor elaborate de Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale în domeniul ocupării forței de muncă și de formare profesională a persoanelor în căutarea unui loc de muncă. Măsurile sunt incluse în strategiile naționale pentru ocuparea forței de muncă și a planurilor de acțiune aferente pentru a stimula ocuparea forței de muncă (medierea locurilor de muncă, programe de formare profesională, dezvoltarea în continuare a legislației muncii pentru a încuraja angajatorii să recruteze persoane cu risc de excluziune socială, stimularea creării de locuri de muncă în zonele rurale etc.). Agenția elaborează programe anuale de ocupare a forței de muncă (programul de ocupare a forței de muncă pe anul 2011 s-a bazat pe programul de guvernare 2009-2012 și pe obiectivele de ocupare a forței de muncă stabilite prin Strategia Europa 2020).

Principalele obiective urmărite de programele de ocupare a forței de muncă urmăresc:

- Creșterea ocupării forței de muncă și promovarea incluziunii sociale a grupurilor vulnerabile cum ar fi șomerii, șomerii de lungă durată, tinerii / absolvenții ai

⁹ Raport EAPN – Standarde Sociale: www.eapn.ie

¹⁰ Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare și Corporația Financiară Internațională – Parteneriatul Strategic de Țară pentru România, 2009 http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2009/07/20/000333038_20090720233846/Rendered/PDF/486650CAS0P1161C0Disclosed071171091.pdf

instituțiilor de învățământ, tinerii care au părăsit sistemul de protecție a copilului, persoanele în vârstă de peste 45 de ani, persoanele cu handicap, șomerii părinți singuri, persoanele de etnie Romă, persoanele care locuiesc în mediul rural;

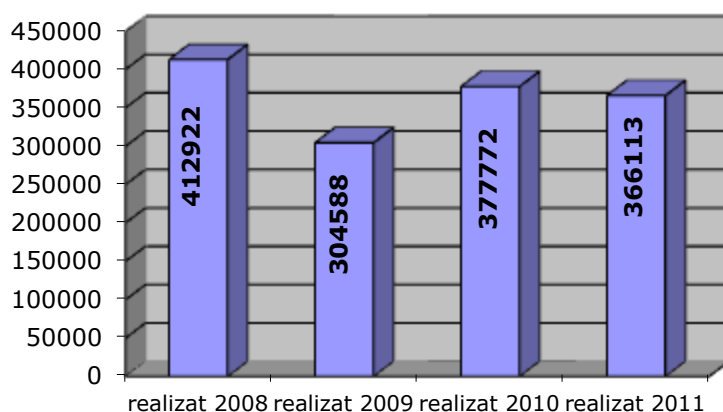
- Asigurarea unei flexibilități mai mari prin cursuri de formare profesională adaptate la cerințele pieței forței de muncă;
- Facilitarea tranziției tinerilor de la statutul de student la cel de angajat;
- Asigurarea egalității de șanse pe piața forței de muncă.

Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă asigură furnizarea de servicii constând în informații, consiliere și orientare profesională, formare profesională, mediere, consultanță și asistență pentru începerea unei activități independente sau pentru inițierea unei afaceri, în conformitate cu Legea nr. 76/2002 privind sistemul asigurărilor pentru șomaj și stimularea ocupării forței de muncă, cu modificările și completările ulterioare. Aceste servicii sunt oferite gratuit pentru toate persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă în scopul de a:

- stimula ocuparea forței de muncă;
- asigura oportunități egale pe piața internă a forței de muncă;
- preveni șomajul și asigura protecția persoanelor din cadrul sistemului de asigurări de șomaj;
- stimula participarea celor în căutarea unui loc de muncă în programe de formare profesională și de ocupare;
- promova incluziunea socială.

Datele de la Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă arată că între 2008 și 2011, numărul de participanți la programele de ocupare a scăzut de la 412.922 persoane în 2008, pentru a ajunge la 366.113 în 2011.

Număr de participanți în programe de ocupare

1.

Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă dezvoltă programe de formare profesională prin rețeaua sa de centre regionale de formare pentru adulți și, de asemenea, prin intermediul furnizorilor autorizați privați contractați pentru a furniza acest tip de servicii, cu accent pe persoanele dezavantajate pe piața forței de muncă, cum ar fi: șomeri / șomeri pe termen lung, persoane care trăiesc în zonele rurale,

persoane de etnie romă, persoane cu dizabilități, persoanele care se întorc la muncă după concediul de îngrijire a copilului, persoane care reîncep activitatea după concediul de invaliditate.

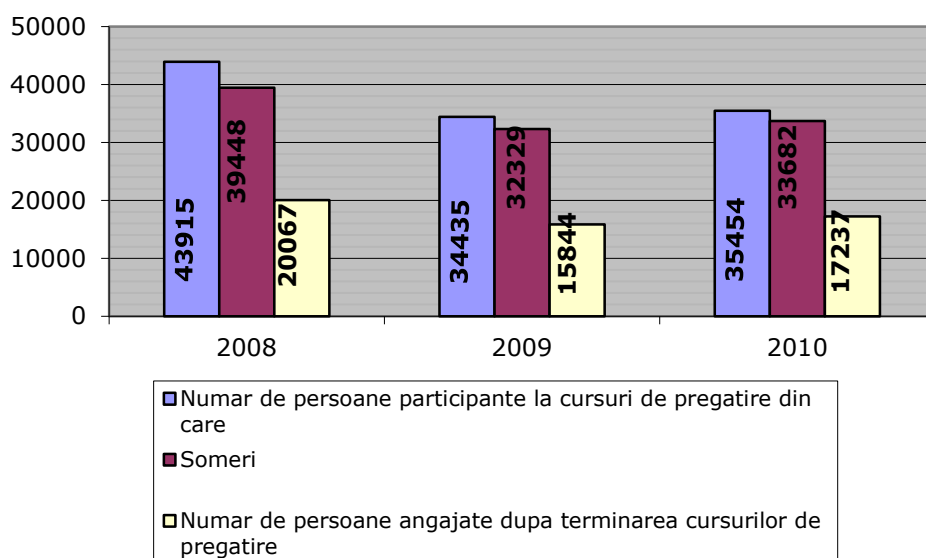
Începând cu anul 2004, în România s-au înființat Centre Regionale pentru Formarea Profesională a Adulților coordonate de către Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă; există 6 Centre Regionale de Formare Profesională a Adulților, fiecare din ele acoperind 3-5 județe. Serviciile oferite de aceste centre pentru Formarea Profesională a Adulților vizează creșterea competitivității pe piața muncii prin:

- informare și consiliere profesională;
- evaluarea formării profesionale și monitorizare;
- certificarea formării profesionale.

Întregul proces de instruire teoretică și practică este conceput pe bază de diagrame vocaționale standard, asigurând flexibilitatea și adaptabilitatea pregătirii la nevoile adulților. Sistemul permite o formare personalizată, prin adaptarea cursului la nevoile fiecărui cursant și continuarea procesului până la însușirea completă a informațiilor definite în programele de formare.

Între 2008 și 2010, participarea la cursurile de formare coordonate de Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă a urmat un traseu descendent de la 43.915 persoane care participau la cursuri de formare în 2008 la 35.454 în 2010, cu cei mai mulți participanți fiind șomeri; aproape 50% au fost angajați după terminarea cursului de formare.

Număr de participanți în programe de formare prin Agenția Națională de Ocupare

Prioritățile naționale în domeniul ocupării forței de muncă urmăresc principalele provocări identificate pe piața muncii (participarea redusă a tinerilor și a altor grupuri vulnerabile pe piața forței de muncă, numărul semnificativ de femei și bărbați ocupați în agricultură și nivelul calității resurselor umane) și vizează promovarea adaptabilității

forței de muncă, un proces continuu de învățare și dezvoltare, combaterea șomajului structural, promovarea coeziunii sociale. Din acest motiv, în cursul anului 2011, un număr de 1.453.721 persoane fără loc de muncă au beneficiat de serviciile oferite prin intermediul agențiilor teritoriale ale Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă și furnizorilor externi, din care: 826.761 au devenit șomeri începând cu 01.01.2011 și 626.960 de persoane deja înregistrate la Agențiile locale de ocupare de la 01.01.2011. Un număr de 366.113 de persoane au fost angajate în urma punerii în aplicare a măsurilor active (113% față de cifra planificată de 324.000). Târgurile de locuri de muncă organizate în anul 2011 ca măsuri active orientate spre corelarea cererii și ofertei de forță de muncă, au vizat toate persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă, inclusiv anumite categorii: tineri absolvenți, tinerii care părăsesc sistemul de îngrijire instituțional, persoane de etnie romă. În 2011, în urma organizării de târguri de locuri de muncă 16.532 de persoane au fost angajate (9.842 la târguri generale de locuri de muncă, 3.517 persoane de la târguri de locuri de muncă pentru tinerii absolvenți, 2.586 persoane la târgurile de locuri de muncă organizate pentru diverse profesii sau domenii de activitate, 523 persoane la târguri de locuri de muncă organizate pentru grupuri specifice, 64 persoane la târgurile de locuri de muncă pentru romi). Numărul de persoane angajate în 2011 prin intermediul unor târguri de locuri de muncă reprezintă 5,4% din numărul total de persoane angajate prin intermediul programelor de mediere a muncii. În urma furnizării de servicii de informare și consiliere adresate persoanelor care au dificultăți în integrarea pe piața muncii 10% din cei 642.131 participanți au fost angajați. Din numărul total de persoane (14.773) angajate în 2011, în urma participării la cursuri de formare profesională 56,51% au fost femei (8.348), 71,35% au fost din zona urbană (10.541) și 28,65% din mediul rural (4.232). Oferta de locuri de muncă rămâne concentrată în mediul urban în timp ce, în mediul rural, oferta de locuri de muncă, profesii și domenii de activitate este redusă; formarea în meserii legate de agricultură pentru șomerii din mediul rural este o provocare cu atât mai mult cu cât locuitorii din mediul rural au un nivel redus de educație, ceea ce face dificilă includerea lor în programele de formare. În plus, prezența redusă a investitorilor și întreprinzătorilor în mediul rural și dezvoltarea lentă a parteneriatelor pentru atragerea de capital în zonele rurale explică faptul că persoanele din mediul rural sunt în majoritate șomeri neindemnizați și beneficiari ai venitului minim garantat.

Măsurile de prevenire a șomajului pe termen lung și pentru a stimula șomerii să găsească un loc de muncă înainte de expirarea perioadei de șomaj au avut ca rezultat 19.223 de persoane care primesc un supliment de venit pentru a fi obținut un loc de muncă înainte de data de expirare a perioadei de șomaj.

Alte stimulente sub formă de subvenții, scutiri de la contribuțiile de asigurări de șomaj, sau accesul la credite în condiții avantajoase sunt acordate angajatorilor pentru a spori crearea de locuri de muncă și pentru a încuraja recrutarea de persoane care nu au loc de muncă.

Subvenționarea de locuri de muncă pentru ocuparea forței de muncă a persoanelor în vârstă de peste 45 de ani sau părinți singuri au condus la încadrarea în muncă a 20.312 persoane (138,65% din planificarea 2011), din care 19.817 erau șomeri în vârstă de peste 45 de ani și 495 șomeri care reprezentau familii monoparentale (43,54% - 8.844 femei, 61,71% - 12.534 din mediul urban și 38,29% - 7.778 din mediul rural). Subvenționarea de locuri de muncă în situația angajării persoanelor neocupate care se apropie de vârsta de pensionare (cu trei ani înainte de pensionare), au condus la încadrarea în muncă a 266 de persoane (84,44% din planificarea 2011). Măsurile active referitoare la subvențiile pentru recrutarea absolvenților au condus la încadrarea în muncă a 6.574 absolvenți (63,89% din planificarea 2011). De asemenea, 233 de persoane au fost angajate ca urmare a subvențiilor acordate pentru recrutarea persoanelor cu handicap. Stimularea mobilității geografice a forței de

muncă a condus la încadrarea în muncă a 3.179 persoane (1.058 au găsit un loc de muncă într-o localitate situată la mai mult de 50 km distanță de locul de reședință și 2.121 de persoane au fost angajate în altă localitate prin schimbarea domiciliului). Stimulentele pentru tineri absolvenți la obținerea unui loc de muncă au condus la încadrarea în muncă a 3.538 persoane din numărul total de absolvenți (angajați prin locuri de muncă subvenționate sau nesubvenționate). 6.070 de persoane au beneficiat de consiliere și asistență pentru inițierea unei afaceri sau pentru a începe o activitate independentă; dintre acestea 4,35% au găsit locuri de muncă, 1.874 persoane (reprezentând 245.84% din planificarea 2011) au fost angajate prin contracte de solidaritate, în baza legii 116/2002, cu modificările și completările ulterioare privind prevenirea și combaterea marginalizării sociale. În ceea ce privește măsurile de prevenire a șomajului, din cele 11.484 persoane care au beneficiat de aceste acțiuni, 10.057 au fost instruite în tehnici de căutare a unui loc de muncă și 883 de persoane au participat la alte măsuri de stimulare a ocupării forței de muncă. Programul de ocupare pentru 2011 a inclus o componentă specială pentru a sprijini ocuparea forței de muncă temporară pentru elevi și studenți (maximum 60 de zile calendaristice în timpul sărbătorilor); 945 de elevi și studenți au fost angajați ca urmare a implementării acestui program. Două programe derulate de Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă în 2011 au vizat în mod special 150 de localități din mediul rural (Programul 150) în scopul creșterii ocupării forței de muncă în rândul persoanelor care trăiesc în mediul rural și 40 de localități din mediul urban (programul 40) adresându-se persoanelor cu dificultăți în accesarea pieței muncii din mediul urban. Programul 145, pus în aplicare în 2011, a vizat 145 de localități cu un număr mare de locuitori de etnie romă.

Cu toate acestea, analiza Planului Anual de Acțiune pentru Ocuparea Forței de Muncă oferă date insuficiente pentru a permite măsurarea progreselor efective a măsurilor de incluziune active și comparabilitatea sau conexiunea între datele disponibile și obiectivele pe termen mediu și lung este limitată.

În orice caz, date de sondaj¹¹ arată că participarea la cursuri de formare profesională în rândul șomerilor rămâne foarte scăzută, un mic procent de șomeri (7%), găsesc un loc de muncă prin intermediul unor aranjamente instituționale (Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă, târguri de locuri de muncă, caravana locurilor de muncă), dar cele mai multe (53%) obțin un loc de muncă prin intermediul rețelelor sociale (rude, prieteni, vecini, foști colegi, diverse cunoștințe). Majoritatea respondenților care au fost șomeri sau în căutarea unui loc de muncă nu au participat la cursuri de formare / reconversie profesională (86%) și nu au fost implicați în acțiuni care să-i îndrume pentru a găsi un loc de muncă (93%).

Datele Eurostat vin să confirme tendința descrescătoare înregistrată începând cu 2008, în ceea ce privește participarea la măsuri active (de exemplu, participarea la formare sau creare de locuri de muncă).

---

¹¹ Barometrul Incluziunii Sociale 2010 (Sondaj Reprezentativ la nivel Național), Proiect co-finanțat prin Fondul Social European, 2007 -2013 Programul Operational Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane, Investind în oameni!

Participanți în intervenții măsuri active [Imp_partme_ro]

		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Formare	total	5.458	7.263	12.899	15.094	14.699	24.244	9.990	9.841
	femei	2.820	3.709	6.251	8.014	7.488	14.932	5.855	5.080
	<25	2.004	2.811	4.409	4.576	3.545	5.483	2.633	2.756
	<25 femei	1.020	1.411	1.980	2.473	1.745	3.434	1.448	1.501
Stimulente ocupare	total	68.729	75.603	62.906	51.365	47.107	39.025	27.032	28.821
	femei	26.634	29.981	29.287	24.586	22.696	18.970	13.664	13.617
	<25	13.778	15.945	17.461	15.940	12.520	10.310	6.805	4.577
	<25 femei	7.421	8.752	10.107	9.111	7.329	6.136	4.226	2.689
Creare directă de locuri de muncă	total	20.307	20.973	23.616	17.401	21.163	11.872	7.728	7.447
	femei	6.351	5.791	5.742	4.158	5.684	3.636	2.258	2.054
	<25	4.369	3.664e	3.409e	2.547	3.422	2.477	1.882	1.585
	<25 femei	1.302	1.036e	969e	685	1.121	1.003	743	553
Sustținere și suport venit în lipsa unui loc de muncă	total	310.587	284.649	236.206	207.233	164.604	127.579	324.667	390.435
	femei	137.235	117.783	95.436	74.727	68.384	61.570	141.708	171.189
	<25	56.452	43.131	28.387	20.576	13.743	12.097	36.680	33.074
	<25 femei	24.639	18.849	12.230	9.414	6.651	6.274	17.294	21.170
Total măsuri active (categoriile 2-7)	total	94.494	103.839	99.421	83.860	82.969	75.141	44.750	46.109
	femei	35.805	39.481	41.280	36.758	35.868	37.538	21.777	20.751
	<25	20.151	22.420	25.279	23.063	19.487	18.270	11.320	8.918
	<25 femei	9.743	11.199	13.056	12.269	10.195	10.573	6.417	4.743
Total suport (categoriile 8-9)	total	310.587	284.649	236.206	207.233	164.604	127.579	324.667	390.435
	femei	137.235	117.783	95.436	74.727	68.384	61.570	141.708	171.189
	<25	56.452	43.131	28.387	20.576	13.743	12.097	36.680	33.074
	<25 femei	24.639	18.849	12.230	9.414	6.651	6.274	17.294	21.170

Sursa: Eurostat, e=estimat

De asemenea, datele Eurostat arată că în România, numai 3,3% dintre cei care doresc să lucreze participă la măsuri active pe piața forței de muncă, față de 29,3% media UE27.

Support-Activare (participanți măsuri active per 100 de persoane care doresc să lucreze)

	2006	2007	2008	2009	2010
EU27	32,5u	35,1u	33,5u	29,3u	:
RO	6,5	6,7	6,7	3,3	3,2

Source: Eurostat

Formularea politicilor și insuficiența fondurilor ar putea explica progresele modeste în domeniul politicilor active pe piața forței de muncă. Unele aspecte legate de piața forței de muncă (cum ar fi șomajul în rândul tinerilor, incidența redusă a ocupării part-time/pe durată determinată în totalul ocupării forței de muncă, participare mai redusă a femeilor pe piața muncii, munca nevalorificată în agricultura de subzistență și pe piața informală, lucrători agricoli/familiali neremunerați, populație îmbătrânită în general și în zonele rurale, în special, lucrători migranți și reîntorși în țară) au nevoie de o atenție sporită și explicită în cadrul politicilor.

În orice caz, cheltuielile publice totale pentru politicile privind piața forței de muncă înregistrează un nivel scăzut în România, comparativ cu media UE-27 (0,45% față de 2,17% din PIB în 2009).

Cheltuielile publice privind politicile active în domeniul pieței forței de muncă înregistrează valori la mai puțin de o zecime din media cheltuielilor în UE (0,041% din PIB, în comparație cu media UE-27 de 0,536% în 2009). Cifra a scăzut în continuare la 0,029% din PIB în 2010.

Cheltuieli publice privind politicile în domeniul pieței muncii în funcție de tipuri de acțiune¹²

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Total politici în domeniul pieței muncii (categoriile 1-9) Procent din PIB								
UE27	:	:	1,997e	1,829e	1,607e	1,618e	2,171e	:
RO	0,672	0,626	0,540	0,419	0,341e	0,267e	0,455	0,614
Total măsuri - politici în domeniul pieței muncii - categoriile 2-7								
UE27	:	:	0,507e	0,502e	0,463e	0,465e	0,536e	:
RO	0,109	0,101	0,108	0,100	0,076	0,060	0,041	0,029
Total suport - politici în domeniul pieței muncii - categoriile 8-9								
UE27	:	:	1,268e	1,125e	0,952e	0,960e	1,397e	1,358e
RO	0,524	0,486	0,393	0,277	0,227	0,174	0,383	0,557

Sursa: Eurostat; [Code: tps00076]; e=estimat; : indisponibil

Începând din 2003, nivelul cheltuielilor pe măsuri active de ocupare exprimate ca procent din PIB au avut o tendință descrescătoare atingând 0,03% în 2010.

¹² 1- servicii pe piața muncii

2- pregătire profesională

3- rotație de locuri de muncă și partajarea locului de muncă

4- stimulente ocuparea forței de muncă

5- suport ocupare și reabilitare

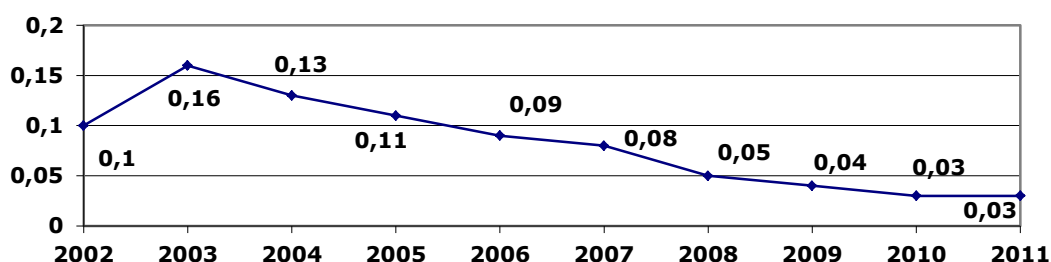
6- creare directă de locuri de muncă

7- stimulente de start-up

8- întreținere și suport venituri pe perioada lipsei unui loc de muncă

9- pensionare anticipată

Ponderea cheltuielilor cu măsuri active de ocupare în PIB

Sursa: Agenția Națională de Ocupare a Forței de Muncă

Este nevoie de soluții adecvate pentru a asigura resurse pentru politicile active și pentru a preveni scăderea în continuare a cheltuielilor aferente politicilor pieței muncii reprezentând intervenții publice care sunt destinate în mod explicit grupurilor de persoane cu dificultăți pe piața muncii (șomeri, angajați cu risc de pierdere involuntară a locului de muncă și persoane inactive care doresc să intre pe piața muncii).

FSE pentru Dezvoltarea Resurselor Umane sprijină extinderea proiectelor care vizează creșterea incluziunii sociale prin aplicarea unor măsuri de stimulare a ocupării forței de muncă în rândul grupurilor vulnerabile și a altor persoane în căutarea unui loc de muncă și de asistență pentru înființarea și dezvoltarea de întreprinderi sociale, promovând în mod constant formarea profesională a adulților.

Pentru perioada de programare 2007-2013, Programul Operațional Sectorial pentru Dezvoltarea Resurselor Umane finanțează șapte domenii. Fiecare Axă Prioritară include sub-domenii cunoscute sub numele de Domenii Majore de Intervenție. Axa Prioritară 6, privind Promovarea Incluziunii Sociale, finanțează proiecte care vizează promovarea incluziunii sociale, prevenirea excluziunii de pe piața forței de muncă și sprijinirea integrării pe piața muncii a grupurilor vulnerabile cu privire la accesul la educație și locuri de muncă. Principalele domenii de intervenție includ:

- DMI 6.1 Dezvoltarea economiei sociale;
- DMI 6.2 Îmbunătățirea accesului și a participării pe piața forței de muncă pentru grupurile vulnerabile;
- DMI 6.3 Promovarea egalității de șanse pe piața muncii;
- DMI 6.4 Inițiative transnaționale pentru o piață inclusivă a muncii.

Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale implementează două proiecte strategice finanțate de FSE, cu efect în zona ocupării forței de muncă: "Economia socială, un model inovativ de promovare a incluziunii sociale active a persoanelor aflate în dificultate", cu obiectivul general de a dezvolta un sistem de economie socială unitar, eficient și modern care să contribuie la îmbunătățirea calității vieții cetățenilor români prin promovarea incluziunii active a grupurilor vulnerabile, atât pe piața muncii cât și în viața socială; un alt proiect, "Egalitatea de șanse pe piața muncii" are ca scop promovarea incluziunii sociale a persoanelor cu dizabilități prin facilitarea accesului la educație și servicii de formare profesională și îmbunătățirea perspectivelor de angajare a acestora.

Totuși, nici un rezultat relevant nu a fost înregistrat în urma punerii în aplicare a planului de acțiune pentru promovarea incluziunii active pe piața muncii a persoanelor cu dizabilități elaborat în 2009, astfel că doar 4% din numărul total de persoane cu

handicap erau angajate la sfârșitul lui martie 2011¹³, România fiind pe ultimul loc în UE.

Legea no. 76/2002, recent modificată prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 17/2011 privind sistemul asigurărilor pentru șomaj și stimularea ocupării forței de muncă, furnizează o gamă completă de măsuri active pentru a ajuta persoanele afectate de restructurarea economică să revină la un loc de muncă, odată cu încurajarea companiilor pentru a angaja indivizi din toate categoriile de persoane fără loc de muncă (de exemplu, prin locuri de muncă subvenționate, stimulente acordate angajatorilor în cazul în care angajează persoane aparținând grupurilor vulnerabile - tineri absolvenți, lucrători în vârstă). În cazul lucrătorilor în vârstă, locurile de muncă subvenționate au reprezentat o acțiune majoră de abordare a tendințelor crescătoare în ceea ce privește inactivitatea în rândul acestora.

Până în ianuarie 2011, salariul minim la nivel național a fost folosit ca bază de calcul a cuantumurilor pentru toate beneficiile și subvențiile plătite din bugetul asigurărilor pentru șomaj. La mijlocul anului 2010, o reducere de 15% a fost aplicată sumelor plătite, în corespondență cu scăderea aplicată indemnizației de șomaj. La fel ca în cazul venitului minim garantat și, ca urmare a politicilor de consolidare a finanțelor publice, conexiunea între aceste beneficii / subvenții și salariul minim a fost eliminată și se folosește ca bază de calcul indicatorul social de referință stabilit la 500 lei (~ 114 Euro), prin urmare, cu 200 de lei (~ 46 euro), mai mic decât valoarea salariului minim, care a fost majorat la 700 de lei (~ 161 Euro), de la 1 ianuarie 2012, după ce a fost înghețat timp de doi ani la valoarea de la sfârșitul anului 2008 (600 lei / ~ 138 Euro). Așadar, subvenția nu atinge un nivel ridicat; acoperă doar costurile de creare de locuri de muncă calculate prin utilizarea salariului minim ca bază. Mai mult decât atât, aceste subvenții prevăzute în textul legii asigurărilor pentru șomaj și direcționate spre grupurile vulnerabile nu constituie o plată directă și nu funcționează ca procedura de rambursare, ci se scad din contribuțiile angajatorului la fondul asigurărilor de șomaj. Având în vedere acest procedeu, ca și birocrăția implicată pe parcursul implementării (cu fonduri limitate, de obicei, acordate pe principiul 'primul venit, primul servit'), acest tip de măsură nu pare a fi una foarte atractivă.

Punerea în aplicare a politicilor active pe piața forței de muncă nu se reflectă în indicatori considerabil îmbunătățiți și în ciuda nivelului relativ scăzut al șomajului, provocările de pe piața muncii persistă în România. Așa cum este ilustrat de datele Eurostat, programele active pe piața muncii nu au avut în totalitate succes în integrarea grupurilor vulnerabile. Ratele de ocupare în România, sunt sub mediile UE27 (62,8% față de 68,6% în 2011), prin urmare, activarea rămâne un element-cheie pentru creșterea participării pe piața forței de muncă. Rata de ocupare a lucrătorilor mai vârstnici (cu vârste cuprinse între 55 și 64 ani) a scăzut în România, până la 40,0% în 2011, de la 43,1% în anul 2008, în timp ce, media UE27 arată o creștere de la 45,6% la 47,4% în aceeași perioadă; cifra este considerabil mai mică decât ținta privind rata de ocupare a lucrătorilor în vârstă, de 50% până în 2010, stabilită de Consiliul European de la Stockholm din 2001.

În al doilea trimestru al anului 2008, rata șomajului a început să crească în România (de la o rată a șomajului de 5,8% în 2008), ajungând la valori record în 2009, 2010 și 2011 (6,9%, 7,3% și, respectiv, 7,4%), pe măsură ce impactul economic al crizei pe o piață a muncii anterior sănătoasă se înrăutățește. Ratele șomajului pentru tineri rămân semnificativ mai mari decât rata totală a șomajului. Cea mai mare rată a șomajului pe categorii de persoane a fost înregistrată pentru persoane cu vârsta

13 http://www.mmuncii.ro/pub/imagenanager/images/file/Statistica/Buletin%20statistic/2011/Handicap%20trim_I%202011.pdf

cuprinsă între 15 și 24 de ani, respectiv 18,6% în 2008, 20,8% în 2009, 22,1% în 2010 și 23,7% în 2011.

În ciuda unei legislații a muncii actualizată, incluzând măsuri de susținere a flexibilității pieței forței de muncă, prevalența contractelor temporare în România rămâne scăzută în comparație cu media UE27 (1,5% față de 14,1% în 2011), iar în privința contractelor part-time nu se înregistrează schimbări majore, acestea reprezentând doar 10,5% din totalul ocupării forței de muncă (9,9% în 2008, 9,8% în 2009, 11% în 2010) față de media UE 27 de 19,5%, de asemenea, în anul 2011. Punerea în aplicare a prevederilor legislative recente (Legea 40/2011 conține modificări substanțiale aduse Codului Muncii - Legea 53/2003) cu privire la munca ocazională a intenționat să încurajeze ocuparea formală a forței de muncă în rândul tinerilor (de exemplu, elevi care ocupă locuri de muncă temporare pe durata vacanței), deși, succesul acestei acțiuni va trebui să fie confirmat de date statistice.

Influența măsurilor de austeritate este vizibilă prin schimbarea structurii populației ocupate după statutul profesional, așa cum arată datele de la Institutul Național de Statistică: numărul de salariați a scăzut de la 67,2% în 2009 la 65,6% în 2010, de asemenea, numărul de angajatori a scăzut de la 1,4% în 2009 la 1,3% în 2010, în timp ce cifrele privind lucrătorii familiali neremunerați arată o creștere de la 12% în 2009 la 12,7% în 2010; numărul de persoane care desfășoară activități independente (inclusiv membri ai unei asociații agricole sau non-agricole) a crescut de la 19,4% în 2009 la 20,4% în 2010¹⁴. Față de categoriile obișnuite de persoană angajată, angajator și care desfășoară activități independente, structura ocupării forței de muncă în funcție de statutul ocupațional cuprinde în plus, lucrătorii familiali neremunerați (cu incidența muncii neremunerate fiind cel mai des întâlnită în domeniul agriculturii de subzistență în România). Lucrătorii familiali neremunerați numără peste un milion de persoane (1.173.480 în 2010) neavând nici statut de salariați, nici de șomeri. Acești oameni ar trebui să fie în mod special vizati de programele de incluziune activă întrucât, cei mai mulți dintre ei nu plătesc contribuții de asigurări sociale și rămân neacoperiți de programe de protecție socială.

Reprezentanții sindicatelor continuă să semnaleze lipsa de competențe pe piața forței de muncă cu "rapoartele statistice pentru anii 2009-2010 arătând un număr dublu de angajați înregistrați în contractele de muncă colective ca fiind sub- / necalificați. Numărul acestora a atins de fapt, o treime din numărul total de angajați oficial înregistrați¹⁵" (a declarat președintele federației Cartel Alfa, 10 martie 2011).

Reprezentanții angajatorilor exprimă opinia că schimbările vizând creșterea flexibilității din noul Cod al Muncii "nu vor aduce la suprafață munca la negru .... Locurile de muncă apar dacă economia propune locuri de muncă. La ora actuală, constatăm că 90% din deținătorii de locuri de muncă sunt fără calificare sau sunt slab calificați. Trebuie să terminăm odată cu locuri de muncă cu calificare redusă. Statul are venituri reduse de la oamenii cu calificare redusă. Dacă nu facem cercetare și inovație, vom rămâne cu această ofertă de necalificați sau cu nivel scăzut de calificare care vor avea venituri reduse" (Secretarul General al Asociației Oamenilor de Afaceri din România, 10 martie 2011).

Date mai detaliate privind calitatea și durata ocupării forței de muncă ar fi utile pentru a măsura progresul de la acțiuni de asistență socială (prestații) la incluziunea activă propriu-zisă a grupurilor vizate.

14 Institutul Național de Statistică, România în cifre 2011

15 <http://www.revista22.ro/codul-muncii-flexibilizare-sau-sclavagism-10141.html>

Raportul, România și Strategia Europa 2020 al Grupului de Economie Aplicată¹⁶, arată "condițiile de pe piața muncii din România constituie o provocare importantă, cu toate că rata șomajului nu este deosebit de mare, în comparație cu media UE, șomajul este asimetric, afectând în special muncitorii necalificați precum și, lucrătorii tineri și pe cei mai în vârstă. Acest fapt ridică întrebări cu privire la capacitățile sistemului de educație din România, precum și adaptabilitatea învățământului profesional și a formării continue pentru a crea o forță de muncă competitivă".

2.3 Accesul la servicii de calitate

Serviciile sociale și de ocupare adecvate și individualizate joacă un rol-cheie în abordarea barierelor structurale cu privire la participarea pe piața forței de muncă și în societate, totuși, doar politicile pieței muncii nu sunt suficiente pentru a sprijini integrarea persoanelor celor mai defavorizate în societate și pe piața muncii: dificultățile personale, familiale și sociale cu care se confruntă, ar trebui să fie abordate, de asemenea, prin servicii sociale și de sănătate de calitate.

În ciuda reformelor importante din sistemul de sănătate care sunt în curs de desfășurare, probleme rămân pe ordinea de zi. În 2006, un pachet de reforme a fost menit să consolideze și să dezvolte legislația existentă vizând, în principal, descentralizarea, dezvoltarea asistenței medicale primare și de prevenire, creșterea finanțării serviciilor de sănătate private și, o mai bună definire a conexiunilor dintre sistemele de sănătate și de asistență socială. Programul Național de Reformă al României pentru perioada 2007-2013 reiterează prioritățile legate de sănătate ale reformei sistemului de sănătate: îmbunătățirea accesului și creșterea calității serviciilor de îngrijire a sănătății, dezvoltarea infrastructurii sistemului de sănătate; continuarea procesului de descentralizare a sistemului (HG 562/10 mai 2009 privind aprobarea Strategiei de descentralizare a sistemului de sănătate, publicat în Monitorul Oficial 340/21 mai 2009).

Alocarea bugetară pentru sănătate, precum și cheltuielile totale pentru sănătate pe cap de locuitor plasează România pe ultima poziție în UE (bugetul 2010 pentru sănătate a reprezentat 3,9% din PIB, față de 3,6% în 2009).

Situația în ceea ce privește furnizarea de asistență medicală pentru populație, este critică iar lipsa unei finanțări adecvate sau disparitățile în distribuția de servicii de îngrijire a sănătății împiedică accesul multor persoane la servicii de calitate. Costurile pentru medicamente / serviciile medicale sunt inaccesibile pentru mulți dintre cei care au nevoie de îngrijire medicală.

Angajamentul autorităților de a reduce inechitățile nu a fost pe deplin realizat întrucât, încă există diferențe în ceea ce privește accesul la serviciile medicale între grupurile de venituri și între zonele rurale și cele urbane; acestea reflectă atât limitări în privința ofertei (investițiile în servicii și infrastructură favorizează zonele urbane și mai prospere), precum și bariere în raport cu cererea, inclusiv plățile informale.

Referitor la nevoile de îngrijiri medicale nesatisfăcute, datele Eurostat în anul 2010, arată că un segment reprezentând 11% din populație au raportat nevoi de examinare medicală nesatisfăcute pentru motive legate de bariere de acces (nu își pot permite, listă de așteptare, prea departe pentru a călători). 14,6% din populația din prima chintilă de venit echivalat percepe o nevoie nesatisfăcută pentru examinare sau tratament medical, comparativ cu doar 4,0% din populație, în a cincea quintilă de venit echivalat în 2010.

---

16 www.gea.org.ro - România și Strategia Europa 2020, Al 6-lea Raport GEA privind România și Agenda Lisabona Autori: Liviu Voinea, Bianca Pauna, Laurian Lungu, Valentin Cojanu, Andrada Busuioc; 2010

Măsurile îndreptate către închiderea, redimensionarea unor întregi clădiri de spital sunt menite a reduce scurgerile prin aceste instituții asupra bugetului public, dar vor avea un efect asupra accesului la asistență medicală pentru anumite grupuri. În 2008, în România existau 451,5 locuitori pe medic practicant și 119,9 locuitori pe profesionist în domeniul îngrijirilor medicale; numărul de locuitori pe paturi disponibile în spitale a fost de 152,1, de asemenea, în anul 2008.

Deoarece cererea depășește capacitatea de furnizare a sistemului de sănătate, pacienții trebuie să se descurce cu resursele disponibile și să rezolve această problemă printr-o combinație de relații interpersonale și plăți informale către furnizorii de servicii medicale ceea ce creează un sistem paralel de stimulente. Tranzacțiile de plăți informale contribuie la perceperea sectorului sănătății ca fiind unul dintre cele mai corupte (Transparency International 2006) și, cel mai probabil, la accentuarea inegalităților socio-economice, în ceea ce privește accesul la serviciile de sănătate.

Ca o influență negativă a crizei, din cauza dificultăților financiare, multe persoane amână sau renunță la controalele medicale periodice (19% în 2009, potrivit TNS¹⁷). Accesul la servicii de sănătate pare a fi mai dificil, după introducerea co-plății astfel că numărul românilor care vizitează în mod regulat un medic este destul de mic: 20% se văd cu medicul lor o dată pe an și 13% nu au făcut o vizită la medic în ultimele 12 luni, potrivit unui sondaj¹⁸ (IMAS, 2010).

O strategie clară și coerentă cu privire la îngrijirea medicală și socială integrată ar clarifica relațiile dintre Ministerul Sănătății, Casa Națională de Asigurări Sănătate, Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale în vederea asigurării accesului populației la servicii de calitate și promovării unui stil de viață sănătos; ar ajuta, de asemenea, la îmbunătățirea furnizării serviciilor de îngrijire pe termen lung, în boli cronice și îngrijire la domiciliu.

Funcționarea tuturor furnizorilor de servicii de sănătate ar trebui să fie monitorizată și evaluată în mod sistematic (evaluare cost-beneficii, eficiență-cost) ca parte a asigurării calității, dar și în ceea ce privește revizuirea pachetului de beneficii pentru stabilirea nevoilor de investiții în echipamente medicale și a listei de medicamente compensate.

Ca o consecință a îmbătrânirii populației și a creșterii speranței de viață, există o nevoie crescută de alternative de îngrijire pe termen lung pentru persoanele în vârstă. Raportul dependenței după vârstă a fost de 23,6% în România (Eurostat 2008) și este de așteptat să crească în următoarele decenii, ceea ce demonstrează necesitatea acută pentru acest tip de servicii. În orice caz, îngrijirea la domiciliu presupune o implicare mai mare din partea familiei persoanei, care poate renunța parțial la locul de muncă, pentru a oferi îngrijirile necesare. Costurile de oportunitate financiară a persoanelor care-și consacră timpul și atenția persoanelor dependente din familia lor nu au fost corect evaluate în România.

Ca urmare a accesibilității și resurselor financiare limitate, există inegalități în distribuția geografică și numărul serviciilor. Cererea de servicii de îngrijire la nivel național a fost confirmată de numărul mare de persoane care așteaptă ca un loc să devină disponibil în căminele de bătrâni. Datele statistice ale Ministerului Muncii, Familiei și Protecției Sociale privind activitățile de incluziune socială arată că numărul de cămine de bătrâni finanțate de către consiliile locale și ONG-uri în 2008 a totalizat 122 de unități, cu o capacitate de 7.615 de locuri și un număr mediu lunar de beneficiari de 6.774; 2.915 de oameni erau pe lista de așteptare.

---

17 TNS (2009), *Impactul crizei economice*, TNS CSOP România, București

18 IMAS (2010), *20% dintre români merg la medic o dată pe an*, accesat la <http://www.imas-inc.com/tipuri-de-studii-pe-domenii/>

Numărul centrelor de asistență pentru adulți

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Total	168	249	419	343	481	490
Centre de îngrijire și asistență	78	83	95	100	102	99
Centre de integrare prin terapie ocupațională	11	12	16	18	20	19
Centre de recuperare și reabilitare	60	68	202	225	251	254
Cămine de bătrâni	19	86	106	:	108	118

Sursa: Institutul Național de Statistică

Comasarea spitalelor sau transformarea acestora în case de bătrâni (Ordonanța Guvernului 212/2011), ca parte a reformei în sistemul de sănătate, s-a dovedit a fi un insucces. Articole din mass-media arată că "la un an după punerea în practică a acestui program oamenii au rămas fără spitale, medicii fără locuri de muncă iar pensionarii nu au mai multe locuri disponibile în căminele de bătrâni. Astfel, în acest moment două milioane de români au un acces mult mai greu la asistență medicală, după ce s-au închis toate aceste spitale. Ministerul Muncii a pus la dispoziție 200 milioane lei în cadrul acestui program de trei ani, însă proasta coordonare și completa ineficiență a aplicării acestui program a făcut ca din această sumă să fie cheltuite doar 5.495.580 de lei"¹⁹.

Contribuția fondurilor UE pentru punerea în aplicare a diferitelor programe este considerată importantă, totuși, ar trebui să se acorde o atenție sporită îmbătrânirii populației și îngrijirilor medicale mai ales în contextul anului îmbătrânirii active (2012).

În domeniul educației, Guvernul are în vedere măsuri de aliniere a legislației la standardele europene, reforma programei școlare și totodată pregătirea cadrelor didactice și a managerilor de școli, accelerarea descentralizării, acordarea autonomiei universităților, îmbunătățirea accesului și calității serviciilor pentru studenți și promovarea învățării continue.

Legea Educației Naționale no. 1/2011, furnizează cadrul juridic general pentru aplicarea măsurilor planificate în cadrul Programului Național de Reformă în vederea atingerii obiectivelor naționale proiectate în contextul Strategiei Europa 2020. Principiile enunțate în Legea Educației abordează accesul la educație, calitatea educației și sporirea eficienței procesului educațional.

Măsurile de politică puse în aplicare de către Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului sunt traduse în programe și proiecte educaționale, inclusiv măsuri destinate grupurilor dezavantajate; un număr important dintre aceste programe sunt co-finanțate din fonduri europene și vizează: îmbunătățirea accesului la educație și creșterea performanțelor școlare prin subvenționarea costurilor de frecvență a școlii pentru elevii din școlile rurale sau dezavantajate (inclusiv licee), sprijinirea învățământului preuniversitar, dezvoltarea Educației și Formării Profesionale.

Referitor la ratele de participare, numărul celor în vârstă de 18 ani, care se află încă în sistemul de învățământ în România este încă sub media UE-27 (77,4% față de 79,1% în anul 2010, date Eurostat). Această rată mai scăzută, ar putea fi explicată prin accesul limitat la procesul de educație al tinerilor săraci și din mediul rural. Starea precară a infrastructurii rutiere și furnizarea inadecvată a serviciilor de transport

19 http://www.rtv.net/un-an-de-reforma-in-sanatate-spitale-desfiintate-nimic-in-locul-lor_22489.html

pentru elevi face accesul mai dificil la educația din ciclul post-/gimnazial pentru tinerii de la sate întrucât liceele sunt concentrate în zonele urbane (doar 13% din licee erau amplasate în zone rurale în 2008). Participarea la educația timpurie în România este, de asemenea, sub media UE 27 (82,1% față de 92,3% în anul 2010, date Eurostat). Potrivit datelor Eurostat, rata abandonului școlar timpuriu a înregistrat o scădere modestă în 2011 (17,5%), de la 18,4% în 2010, totuși atingând valori mai mari decât nivelurile înregistrate în 2009 (16,6%) și 2008 (15,9%), cu diferențe notabile între mediul rezidențial rural și urban (27,9% față de 7,4% în al treilea trimestru din 2011). Rata de părăsire timpurie a școlii este mai mică în rândul fetelor (16,6% față de 18,5% în 2011). Totalul cheltuielilor publice pentru educație a fost printre cele mai scăzute din UE, cu 4,24% din PIB în 2009, față de 5,41% în UE27, date Eurostat).

În ceea ce privește învățarea pe tot parcursul vieții, România înregistrează una dintre cele mai mici rate din UE (1,6% în 2011 de la 2,5% în 2008, față de 8,9% media UE-27 în anul 2011, date Eurostat). Reforme importante privesc domeniul învățării pe tot parcursul vieții și al educației informale. În recenta lege a educației, educația pe tot parcursul vieții este clar definită și i se dă o semnificație deosebită și un cod de practică. Cadrul Național al Calificărilor va stabili criteriile corespunzătoare nivelurilor specifice de atins prin studiul informal sau experiența de muncă. Astfel, orice educație sau competență profesională prealabilă pot fi evaluate și utilizate în diverse contexte, inclusiv pentru admiterea sau echivalarea în învățământul superior. Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului va stabili metodologia de recunoaștere a învățării non-formale și informale.

Criza financiară și recesiunea economică au pus presiuni suplimentare asupra serviciilor de educație și sănătate în proces de degradare în România și aspectele legate de infrastructura fizică inadecvată continuă să fie privite ca obstacole.

Oricum, lipsa de resurse financiare este evidentă și reducerile planificate ale cheltuielilor publice sunt în măsură să agraveze lucrurile. O cercetare UNICEF²⁰ (Abandon școlar timpuriu: cauze și modalități posibile de prevenire), constata că "lipsa de fonduri pentru manuale, încălzire, întreținerea școlilor și cadre didactice calificate înseamnă o calitate a educației în scădere în România. Cu un salariu net de pornire de 835 de lei (aproximativ 200 euro) pe lună și salariul maxim pentru un profesor cu o experiență de peste 40 de ani de nici măcar dublul acestei sume, predarea este privită ca o carieră neatrăgătoare și care conferă un statut inferior, descurajând mulți candidați de înaltă calitate. Ca efect, lipsa de profesori face situația chiar mai proastă în zonele rurale. Problema este și mai gravă în comunitățile sărace rurale și de romi. Familiile disfuncționale numeroase și sărace au probleme legate de asigurarea de îmbrăcăminte adecvată pentru toți copiii și uneori, este necesară munca copilului (la câmp sau în gospodărie deseori, pentru a ajuta cu frații mai mici), ceea ce are ca efect abandonul școlar".

Politicile de incluziune activă necesită un set cuprinzător de măsuri care să permită femeilor aflate în afara pieței forței de muncă, să beneficieze de strategii de incluziune activă; întrucât situația femeilor de pe piața forței de muncă are conexiuni directe cu sărăcia în raport cu vârsta care afectează în principal femeile.

Serviciile de îngrijire pentru copii și persoane dependente sunt esențiale pentru integrarea pe piața forței de muncă a femeilor mai ales, într-un moment când mulți capi de familie, părinți singuri sau îngrijitori sunt femei. Programul Național de Reformă menționează dezvoltarea de măsuri integrate pentru asigurarea egalității de șanse pentru femei și bărbați și eliminarea discriminării pe piața forței de muncă. Serviciile sociale vizează dezvoltarea serviciilor de îngrijire a copilului, asigurând astfel suport pentru femei / mame singure pentru a se întoarce pe piața muncii.

---

20 [http://www.unicef.org/romania/RO_Media_NL_no7\(1\).pdf](http://www.unicef.org/romania/RO_Media_NL_no7(1).pdf)

Dezvoltarea serviciilor de îngrijire a copilului, care sunt accesibile pentru familii, scutesc părinții de sarcinile de îngrijire a copilului și sunt asociate cu rate crescute de ocupare a forței de muncă în rândul femeilor. Potrivit datelor Eurostat, 60,6% dintre mamele cu copii sub șase ani din România sunt angajate, în comparație cu 59,7% dintre mamele din UE. Aceasta în ciuda faptului că îngrijirea formală a copiilor este disponibilă pentru doar 5% dintre copiii sub vârsta de trei ani și pentru 63% dintre copiii cu vârsta între trei și șase (în 2009). Acest lucru plasează România cu mult sub mediile UE de respectiv 27% și 84%²¹. Dezvoltarea serviciilor publice și private de îngrijire a copilului nu înregistrează progrese semnificative în România. Oferta de servicii publice a înregistrat un declin începând cu 1990, în timp ce oferta de servicii private nu este o alternativă viabilă, nici din punct de vedere al costurilor, nici ca nivel de dezvoltare. În ceea ce privește distribuția de centre de zi la nivel național, există în medie 3,8 centre de zi în orașele reședință de județ în timp ce în alte municipii și orașe există un centru de zi la două localități urbane. În mediul rural, acest tip de serviciu este chiar mai puțin dezvoltat cu 0,03 centre per localitate rurală, adică 3 centre de zi la 100 de comune. În București există în medie 6,5 centre de zi pe sector²². Creșterea ofertei sectorului privat depinde în același timp de capacitatea financiară a familiilor și de existența unor măsuri concrete de suport pentru costurile acestor servicii. Punerea în aplicare a strategiilor pentru îmbunătățirea situației copiilor este îngreunată de situația nefavorabilă a finanțelor publice, care probabil, vor pune probleme în continuare în ceea ce privește asigurarea unor servicii adecvate de îngrijire a copilului și de îngrijire pe termen lung / îngrijire a sănătății.

Calitatea locuinței și nivelul de trai sunt aspecte importante în legătură cu situația ocupării unei persoane.

Datele Eurostat arată că un procent ridicat (96,5%) din populația României trăia în locuințe proprietate personală în 2009 (27,1% din populația UE-27). Cu toate acestea, cele mai multe clădiri de apartamente sunt în stare proastă din cauza unor lucrări de întreținere necorespunzătoare și a investițiilor modeste în restaurare. În ceea ce privește calitatea locuințelor, 55,3% din populația României trăia în locuințe supraaglomerate, înregistrând una dintre cele mai mari rate din UE (17,7% media UE27) în 2009. România înregistrează, de asemenea, una dintre cele mai mari rate de supraaglomerare în rândul populației expuse riscului de sărăcie (persoane care locuiesc în gospodării, unde venitul disponibil echivalat pe persoană era sub 60% din mediana națională) de 64,8% (față de 30,0% în UE-27) în 2009. Un procent de 28,6 din populația României suferea de deprivare severă în ceea ce privește locuința în 2009 (comparativ cu 5,9% în UE 27), definită ca proporția persoanelor care trăiesc într-o locuință considerată ca fiind supraaglomerată, având în același timp, cel puțin una dintre caracteristicile care indică deprivarea cu privire la condițiile de locuit (lipsa unei băi sau toalete, un acoperiș cu scurgeri în locuință, sau o locuință considerată ca fiind prea întunecată). În 2009, în România, proporția populației ale căror costuri legate de locuință depășeau 40% din venitul disponibil echivalent a fost de 15,5% comparativ cu 12,1% în UE-27.

Documentele de programare naționale menționează persoanele fără adăpost printre categoriile vulnerabile, dar accesul lor la servicii rămâne limitat; acest fapt diminuează probabilitățile pentru aceste persoane de a obține locuri de muncă, în special, în absența unor măsuri de sprijin personalizate.

---

21 http://ec.europa.eu/employment_social/emplweb/families/index.cfm?id=4&policyId=54&langId=en&countryId=26

22 Comisia Prezidențială pentru Analiza Riscurilor Sociale și Demografice – Riscuri și inechități sociale în România, 2009 (citată din Cojocaru, Ștefan și Daniela Cojocaru, 2008, *Managementul de caz în protecția copilului. Evaluarea serviciilor și practicilor din România*, Iași: Polirom).

Date statistice privind persoanele fără adăpost sunt greu de obținut iar cifrele oficiale se consideră că subvaluează numărul de persoane fără adăpost; Memorandumul Comun pentru Incluziune Socială al României a estimat 14.000 de persoane fără adăpost la nivel național.

Principalele cauze pentru lipsa de adăpost includ evacuarea forțată ca urmare a restituirii locuințelor sau, acumularea de datorii legate de costurile de întreținere ale locuinței, fraudă, sărăcia, divorțul sau separarea. Furnizarea de servicii adresate persoanelor fără adăpost este limitată, cu o capacitate insuficientă de spații de cazare și lipsa unor servicii specializate, integrate. În ceea ce privește persoanele care sunt temporar fără un loc de cazare, Nomenclatorul Entitatilor de Asistență Socială din România prevede două tipuri de instituții, adăposturi de noapte și centre de urgență. La nivel național, există 69 centre de urgență, 35 adăposturi de noapte și 123 de furnizori publici sau privați de servicii sociale pentru persoanele fără adăpost²³. Eligibilitatea pentru beneficii sociale sau servicii este pusă la risc atunci când acestora le lipsesc documentele de identitate sau ca o consecință a faptului că persoanele fără adăpost sunt rezidente într-o zonă diferită de cea în care sunt înregistrate la administrația locală. Accesul dificil la servicii sociale reduce șansele de acces la locuri de muncă și nu există nici un program specific și individualizat pentru aceste persoane. În timp ce oamenii fără adăpost pot primi mese gratuite de la cantinele de ajutor social, accesul lor la serviciile de sănătate este limitat la îngrijirile de urgență (uneori, acest lucru înseamnă adăpost temporar, înlocuind serviciile de asistență socială).

Asigurarea tranziției de la centrele de urgență / adăposturi de noapte la o locuință permanentă este o provocare pentru autorități. În acest moment, soluțiile par limitate și în mare măsură depind de stocul existent de locuințe sociale sau de casele în curs de construcție. Legislația referitoare la locuințe sociale include: Legea 114/1996 privind locuințele (recunoscând dreptul la locuință și definirea locuinței sociale), Legea 116/2002 privind prevenirea și combaterea marginalizării sociale și Legea 48/2002 privind prevenirea și combaterea tuturor formelor de discriminare, cu mai multe instituții și niveluri de guvernare care împart responsabilitățile legate de locuințe.

Dezvoltarea de servicii integrate pentru incluziunea activă a persoanelor aflate în situații dificile este încă parțial reflectată în practică, așa încât serviciile sociale rămân fragmentate în încercarea de a răspunde unor nevoi specifice, mai degrabă decât să urmărească o abordare multidisciplinară. Chiar și așa, furnizarea acestui tip de servicii este insuficientă pentru a răspunde nevoilor. De exemplu, numărul de cantine sociale, a rămas același sau mai degrabă a scăzut în ultimii ani în relație cu creșterea cererii pentru astfel de servicii.

---

23 Comisia Europeană, Document de Lucru al Serviciilor Comisiei, Fișe de Țară, document de însoțire pentru Comunicarea Comisiei către Consiliu, Parlamentul European, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor, Propunere pentru Raportul Comun privind Protecția Socială și Incluziunea Socială 2010, SEC (2010) 99 final

Cantine de asistență socială pe regiuni de dezvoltare

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Total	114	124	121	125	125	120
Nord-Vest	16	17	21	18	19	19
Centru	23	22	19	22	23	23
Nord-Est	19	19	19	19	19	17
Sud-Est	14	16	15	16	12	12
Muntenia Sud	12	10	10	12	10	9
București Ilfov	2	8	8	8	8	6
Sud Vest Oltenia	10	11	12	12	15	14
Vest	18	21	17	18	19	20

Sursa: Institutul Național de Statistică

Articole în mass-media raportează creșterea numărului de persoane care așteaptă la coadă pentru o masă gratuită la cantina socială²⁴. Persoanele cu studii superioare depind de asistența socială pentru o masă. Ingineri, economiști, profesori care au devenit șomeri solicită servicii de la cantina socială. 400 de persoane mănâncă la cantina săracilor din Timișoara; numărul este în creștere și acesta pare a fi cazul pentru toate orasele.

Potrivit unui studiu FDSC²⁵, contribuția ONG-urilor ca furnizori de servicii este în scădere ca urmare a politicilor de încurajare a dezvoltării serviciilor publice finanțate integral din bugetele locale. Dacă în 2006, ONG-urile reprezentau 73,8% din furnizorii de servicii acreditați, în 2010, cifra a scăzut la 48,7%. O fracțiune de 25% a serviciilor alternative de protecție din România sunt furnizate de ONG-uri. Între 2000 și 2007, numărul de organizații care operează acest tip de centre și servicii a crescut constant. Anul 2008 a marcat o scădere a numărului de ONG-uri care furnizează astfel de servicii și proporția ONG-urilor în rândul furnizorilor de servicii este în scădere.

3. Resurse financiare

3.1 Resurse naționale

Guvernul a anunțat o serie de reforme în domeniul educației, sănătății, asistenței sociale, pe piața muncii, cu scopul de dezvolta politici îmbunătățite și mai incluzive și comprehensive, inclusiv pentru cei aflați cel mai departe de piața forței de muncă. Până în prezent, obiectivul economic general pare să se concentreze pe reducerea cheltuielilor, prin urmare, resursele rămân limitate.

Finanțarea adecvată pentru strategii integrate continuă să se confrunte cu reduceri de austeritate, în special la prestații și servicii, dar, de asemenea, la suportul pentru activare.

²⁴ <http://www.hotpage.ro/actualitate/tot-mai-multe-persoane-cu-studii-superioare-apeleaza-la-cantinele-sociale.html>

²⁵ http://www.fdsc.ro/library/conferinta%20vio%207%20oct/Romania%202010_Sectorul%20neguvernamental1.pdf
<http://www.ziare.com/economie/statistici/se-va-dubla-rata-saraciei-in-romania-1028130>

România se află printre statele membre cu cele mai scăzute niveluri ale cheltuielilor publice ca procent din PIB în 2010 (40,2%).

Cheltuieli generale guvernamentale

	Cheltuieli în procente din PIB					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU27	46,8p	46,3p	45,6p	47,1p	51,0p	50,6p
RO	33,6	35,5	38,2	39,3	41,1	40,2

Sursa: Eurostat (Statistici în focus — 42/2011) [gov_a_exp] p=date provizorii

La fel ca în majoritatea statelor membre UE, protecția socială în România, este cea mai importantă funcție a cheltuielilor guvernamentale; aceasta include cheltuielile privind starea de boală și dizabilitate, vârsta înaintată, familia și copiii, șomajul, locuința.

Ca procent din PIB, protecția socială a rămas relativ stabilă între 2005 și 2008, cu o creștere din cauza crizei. Oricum, cifra a crescut în mod semnificativ cu 2,4 puncte procentuale în anul 2009 față de anul 2008.

În 2009, cheltuielile de protecție socială ale guvernului au fost echivalente cu 14,2% din PIB, reflectând intervențiile sociale ca răspuns la recesiune în timp ce, în perioada 2005-2008, s-au plasat între 10,4% și 11,8%.

Total cheltuieli generale ale guvernului privind protecția socială 2005-2009

	Cheltuieli în procente din PIB					Cheltuieli în milioane de Euro
	2005	2006	2007	2008	2009	2009
EU27	18,5	18,1	17,7	18,1	20,1	2.365.467,3
RO	10,4	10,4	10,6	11,8	14,2	16.709,0

Sursa: Eurostat (cod: gov_a_exp)

Cheltuielile pentru sănătate ale Guvernului au fost de 4,4% din PIB în 2009. După ce au rămas relativ stabile între 2007 și 2008, au urcat cu 0,6 puncte procentuale în 2009.

Total cheltuieli generale ale guvernului privind sănătatea 2005-2009

	Cheltuieli în procente din PIB					Cheltuieli în milioane de Euro
	2005	2006	2007	2008	2009	2009
EU27	6,6	6,7	6,6	6,8	7,4	875.107,8
RO	3,4	3,3	3,7	3,8	4,4	5.123,8

Sursa: Eurostat (date online cod: gov_a_exp)

Bugetul pentru educație a scăzut considerabil în ultimii trei ani. În 2009, în România, cheltuielile guvernamentale pentru educație ca procent din PIB au fost 4,1% unele din cele mai mici din UE. România a introdus o reformă ambițioasă în domeniul educației la începutul anului 2012, care necesită eforturi susținute pentru punerea în aplicare. Acest lucru, la rândul său, necesită un buget mai mare pentru educație, fără a periclita angajamentele României asumate în cadrul Pactului de Stabilitate și Creștere Economică și programul actual al FMI / UE de asistență financiară preventivă.

Decizia guvernului de a accelera descentralizarea serviciilor publice implică riscuri asociate, deoarece ar duce la responsabilități importante și resurse transferate structurilor guvernamentale sub-naționale; o provocare cheie este stabilirea unui cadru adecvat pentru responsabilizarea autorităților locale pentru a asigura transparența și utilizarea eficientă a resurselor publice / spori calitatea investițiilor la nivel sub-național.

3.2 Utilizarea fondurilor structurale ale UE

Documentele de programare ale României (Rapoartele naționale de strategie privind protecția socială și incluziunea socială, Programul Național de Reforme) recunosc importanța utilizării fondurilor structurale, totuși, rata de absorbție rămâne destul de scăzută și organizațiile solicitante ar avea nevoie de asistență suplimentară și îndrumare pentru a avea siguranța că fondurile europene sunt pe deplin utilizate pentru a atinge obiectivele propuse, inclusiv în domeniul incluziunii active.

Raportul EAPN 2011 subliniază faptul că "rata de absorbție a fondurilor structurale este foarte scăzută în România (în jur de 10%) și devine o problemă (...) Doar ONG-urile mari accesează fondurile structurale acum, din cauza dificultăților financiare legate de fluxul de numerar (...) ONG-urile își pot permite cu greu să participe la proiectele europene, deoarece acestea trebuie să contribuie cu 10-25% (în România nu există nici un mecanism care să permită ONG-urilor să solicite o parte din această contribuție de la stat) și durează 8 până la 12 luni pentru ca Guvernul să ramburseze cheltuielile".

În orice caz, finanțarea europeană contribuie la obiectivul de bază privind consolidarea mecanismului național pentru incluziune socială, în scopul de a stabili un cadru pentru elaborarea și coordonarea politicilor sociale care să conducă la o mai bună înțelegere a situațiilor de excluziune socială, în vederea stabilirii priorităților sectoriale, promovarea incluziunii active și crearea unui mediu adecvat de dezvoltare a unor politici sociale care se sprijină reciproc în diferite zone de intervenție.

Stadiul absorbției Fondurilor Structurale și de Coeziune pe fiecare Program Operational – 31.03.2012

Program ²⁶	Alocări UE 2007-2013 mil. lei	Proiecte depuse		Proiecte aprobate		Contracte semnate		Plăți interne către beneficiari		Declarații cheltuieli transmise la CE		Plăți intermediare de la CE	
		Nr.	Valoare totală (mil. lei)	Nr.	Valoare UE (mil. lei)	Nr.	Valoare UE (mil. lei)	mil. lei	%	mil. lei	%	mil. Euro	%
POS Transport	19853	129	42602	77	11430	62	7801	1386	6,98	283,85	6,22	279,86	6,13
POS Mediu	19620	465	35955	328	17867	259	17543	2746	12,66	197,17	4,37	152,71	3,38
PO Regional	16201	8093	55441	3104	14716	2723	13449	4969	27,77	656,09	17,61	437,24	11,73
POS DRU	15114	10217	43257	2999	15160	2468	12687	4627	28,85	225,01	6,47	190,33	5,48
POS CCE	11106	11806	68990	3313	7914	2275	5007	2131	16,97	164,47	6,44	164,47	6,44
POS DCA	904	1371	3675	397	981	354	709	128	13,36	23,71	11,40	18,89	9,08
PO AT	740	102	461	86	302	77	266	108	14,43	19,65	11,54	16,73	9,83
Total	83538	83538	250381	10304	68370	8218	57462	16095	17,77	1569,95	8,17	1260,23	6,56

Sursa: Guvernul României, Ministerul Afacerilor Europene

Fondul Social European continuă să fie un instrument financiar cheie pentru furnizarea incluziunii active. Pe fondul înrăutățirii circumstanțelor economice (creșterea ratei șomajului, sărăciei, gradului de îndatorare) ar putea fi necesare fonduri suplimentare pentru a sprijini activitățile de incluziune activă. Asigurarea de fonduri suficiente dedicate punerii în aplicare a programelor de incluziune activă care să combine toate componentele, asigurarea venitului minim, integrare pe piața muncii și servicii de sprijin, este astfel esențială.

Începând cu anul 2009, au fost lansate trei proiecte finanțate prin Fondul Social European, care ar putea fi, eventual, considerate ca bune practici care să contribuie la dezvoltarea de măsuri de incluziune activă: "Săperea - studii, evaluări și planificare pe piața forței de muncă pentru a dezvolta capacitatea Serviciilor Publice de ocupare a forței de muncă în România, la nivel național și local; PROSELF-promovarea facilităților self-service, cu scopul de a moderniza sistemul de furnizare a serviciilor publice de ocupare și pentru a asigura flexibilitatea acestora, prin configurarea a 47 de centre self-service în cadrul agențiilor locale pentru ocuparea forței de muncă; SCOP - dezvoltarea expertizei consilierilor de asistență profesională și în același timp, consolidarea capacității și modernizarea sistemului de formare profesională pentru Serviciul Public de Ocupare pentru a furniza servicii eficiente.

Fundația pentru o Societate Deschisă²⁷ a inițiat o schemă de grant privind "Maximizarea utilizării fondurilor UE pentru romi" (lansat în 2007). Aceasta încearcă să conecteze atingerea obiectivelor de incluziune a romilor cu resursele de dezvoltare ale UE. Schema de granturi este finanțată de programul FSD "Maximizarea utilizării fondurilor UE pentru romi" și implementată în România de către Fundația Soros

²⁶ Programul Operational Sectorial Transport

Programul Operational Sectorial Mediu

Programul Operational Regional

Programul Operational Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane

Programul Operational Sectorial Creșterea Competitivității Economice

Programul Operational Sectorial Dezvoltarea Capacității Administrative

Programul Operational Asistență Tehnică

²⁷ Fundația pentru o Societate Deschisă <http://www.fundsforngos.org/uncategorized/making-eu-funds-roma-call-proposals-2012-osf-support-esf-grants-roma-inclusion/#ixzz1yzkyClvE>

România. Scopul general este de a capacita organizații din România care lucrează în prima linie să implementeze cu succes proiecte axate pe incluziunea romilor cu suportul Fondului Social European, prin acordarea de sprijin financiar și asistență în managementul de proiect. Alături de consultanța de specialitate, organizațiile selectate vor primi granturi pentru a acoperi: contribuția proprie la bugetele proiectelor și cheltuielile care nu sunt acoperite de bugetul proiectului din fonduri structurale, dar sunt importante pentru a crește impactul proiectului respectiv (bugetul total pentru apelul curent pentru propuneri de proiecte este de 400.000 de euro).

4. Monitorizare și evaluare

Evaluări specifice privind măsurile de incluziune activă, ca abordare holistică sunt dificil de găsit, deși, Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale publică pe site-ul său analize periodice ale diferitelor prestații sociale și măsuri de sprijin pentru promovarea incluziunii sociale. De asemenea, rapoarte privind programele de ocupare sunt furnizate de către Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă.

Institutul Național de Statistică și alte instituții publice pun la dispoziție date periodice cu privire la rata riscului de sărăcie, veniturile și condițiile de viață ale populației; de asemenea, datele privind piața muncii sunt accesibile (prin intermediul Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă) pentru a permite monitorizarea tendințelor legate de ocupare / indicatori șomaj. Pe baza unui protocol de colaborare, Institutul Național de Statistică furnizează datele de sondaj Ministerului Muncii, Familiei și Protecției Sociale pentru a calcula indicatorii secundari și terțiari.

Raportul de Activitate privind Asistența Socială pe anul 2008 al Ministerului Muncii, Protecției Sociale Familiei conține o secțiune privind Observatorul Social cu responsabilități incluzând:

- Elaborarea de fișe descriptive pentru fiecare indicator de incluziune socială conținând informații cu privire la: definiția indicatorului, metoda de calcul, tipul indicatorului și sursa de colectare a datelor;
- Elaborarea rapoartelor statistice în domeniul asistenței sociale și a serviciilor sociale (o dată la trei luni, la fiecare șase luni și anual).

Până în prezent, informațiile furnizate și rezultatele activității Observatorului sunt limitate.

Indicatorii utilizați în mod obișnuit arată o îmbunătățire parțială, de obicei, pe proiect sau pe componentă de politică (prestații / servicii, de asistență socială, ocuparea forței de muncă, sănătate, de instruire etc), fără a permite o perspectivă de ansamblu a progreselor în ceea ce privește incluziunea activă sau comparabilitatea între cele trei componente.

Un set comun de indicatori / abordare comună care să acopere toate elementele de incluziune activă ar fi utile pentru măsurarea progreselor în realizarea obiectivelor în acest domeniu de politică. De asemenea, stabilirea de repere ar fi un aspect important în domeniul incluziunii active pentru monitorizarea precisă a impactului politicilor de incluziune activă asupra grupurilor țintă. Menținerea unei baze de date ar asigura revizuirea progreselor către obiectivele Strategiei Europa 2020; colectarea de date ar trebui să includă module relevante pentru o măsurare corespunzătoare a preluării și a eficienței serviciilor de incluziune activă de către diferite grupuri, în funcție de vârstă, sex, mediu de rezidență sau situație personală (de exemplu, reședință în mediul rural / urban, handicap, persoane fără adăpost, origine etnică etc).

Stabilirea de sisteme extensive de monitorizare și de evaluare rămâne o chestiune de prioritate. De asemenea, ar trebui să se acorde prioritate dezvoltării capacității de

analiză a administrației centrale și locale pentru a evalua oportunitatea unui program sau pentru a urmări progresele înregistrate în implementarea unui proiect.

Monitorizarea politicilor și evaluarea impactului sunt practici relativ recente din România. Dezvoltarea capacității interne de monitorizare și evaluare este încă o provocare majoră și constă în formarea continuă și consolidarea capacității instituționale, în același timp, trecând la utilizarea de competențe de evaluare și monitorizare independentă (private sau non-profit). Transparența și informarea, de asemenea, sunt provocările-cheie în menținerea unui parteneriat continuu și deschis cu societatea.

Ministerul Afacerilor Europene, recent stabilit, are atribuții privind monitorizarea punerii în aplicare a Programului Național de Reformă, 2011-2013, la nivel național și elaborarea unui plan de acțiune anual pentru implementarea PNR; aceasta, atât pentru a îmbunătăți coordonarea procesului (inclusiv între diferite strategii) cât și pentru a crește absorbția fondurilor UE.

5. Recomandări

5.1 Acțiuni prioritare de întreprins la nivel național pentru a consolida (dezvolta) o strategie integrată globală de incluziune activă

- Dezvoltarea în continuare a unei combinații de politici de incluziune activă prin consolidarea legăturilor între educație, servicii de sănătate, protecție socială și de activare pe piața forței de muncă; și îmbunătățirea bazelor de date specifice, procedurilor de monitorizare și evaluare pentru a asigura implementarea eficientă a unor strategii de incluziune socială și ocupare care să se consolideze reciproc;
- Îmbunătățirea eficacității strategiilor sectoriale paralele prin reunirea lor într-un document comun de politică, articulat și bine structurat, care să scoată în evidență aspectele transversale și să încurajeze utilizarea de repere clare și instrumente pentru măsurarea progreselor înregistrate în domeniul incluziunii active;
- Asigurarea integrării consevante a principiilor de egalitate și non-discriminatorii pentru a elimina inechitățile din cadrul sistemelor de protecție / asistență socială, educație, sănătate și piața forței de muncă.

5.2 Acțiuni prioritare de întreprins la nivel național pentru a consolida politicile / măsurile pentru fiecare dintre cele 3 componente ale incluziunii active

- Asigurarea adecvării schemelor de venituri minime, prin recunoașterea dreptului fundamental al persoanelor de a avea resurse suficiente pentru a trăi demn și consolidarea implementării de fapt a acestui drept, eliminând elementele demotivante pentru cei care pot munci;
- Consolidarea eficienței și echității politicilor și instituțiilor de pe piața muncii în vederea unei creșteri economice susținute, dar în mod egal, în vederea unei piețe a muncii incluzive care să susțină incluziunea activă a persoanelor dezavantajate; asigurarea unor locuri de muncă decente, sigure și a egalității de șanse, inclusiv prin legislația anti-discriminare;
- Îmbunătățirea accesului la servicii sociale de calitate prin asigurarea faptului că serviciile sunt accesibile (disponibile și la costuri pe care oamenii și le pot permite); de asemenea, asigurarea faptului că toate serviciile publice în domeniul educației, sănătății, securității sociale și locuințelor sociale joacă un rol de prevenție și coeziune socială și facilitează integrarea persoanelor în societate și pe piața forței

de muncă, inclusiv prin sprijin pentru persoanele care se confruntă cu provocări personale (de exemplu, șomaj, grad de îndatorare, dependență de alcool sau droguri).

5.3 Acțiuni de întreprins la nivelul UE pentru a consolida punerea în aplicare a Recomandării privind incluziunea activă de către statele membre

Acțiunile de întreprins la nivel european pentru a consolida punerea în aplicare a recomandării CE privind incluziunea activă ar trebui să vizeze:

- Stabilirea unui itinerar comun la nivel european și național pentru punerea în aplicare a obiectivelor politicii de incluziune activă în vederea atingerii obiectivelor Strategiei UE 2020 în același timp, făcând o asociere clară între obiectivele de politică conexe în domeniile economic și social, în scopul creșterii economice și reducerii sărăciei / excluziunii sociale; totodată, luând în considerație riscurile prezentate de consolidarea fiscală / măsurile de austeritate, cu respect pentru afirmarea drepturilor omului.

Bibliografie

Academia Română, Institutul Național de Cercetări Economice, Institutul de Cercetare a Calității Vieții, Raportul Social nr. 4 / octombrie 2011, Situația sărăciei în România în context european

Aceleanu Mirela Ionela, Academia de Studii Economice din București, România, Strategia Europa 2020 "sprijin pentru dezvoltarea strategiei de ocuparea forței de muncă în România, Revista de cercetare socio-economică aplicată, Ediția 2/2011), pagina 14-22 http://www.reaser.eu/scripts/form/upload/5Rev2_3_Aceleanu.pdf

Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă, Raport de implementare program de ocupare a forței de muncă în 2011

Banca Mondială, Raport nr. 48665 - RO, Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare și International Finance Corporation, Parteneriatul Strategic de Țară pentru România pentru perioada iulie 2009-iunie 2013; iunie 2009

Banca Mondială, Raport nr.: 60255-RO, Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare International Finance Corporation, Raportul de Progres privind Parteneriatului Strategic de Țară AF09-FY13, 28 noiembrie 2011

Banca Mondială - România Instantaneu Programul de parteneriat, aprilie 2012

Banca Mondială - Europa și Asia Centrală: Costurile economice ale excluderii romilor, aprilie 2010
http://siteresources.worldbank.org/EXTROMA/Resources/Economic_Costs_Roma_Exclusion_Note_Final.pdf

Barometrul Incluziunii Sociale 2010 (sondaj reprezentativ la nivel național), Proiect cofinanțat prin Fondul Social European, 2007-2013 Programul Operațional Sectorial pentru Dezvoltarea Resurselor Umane, Investiții în oameni!

Boc, Emil, Reforma statului în România (2009-2011), Revista Transilvană de Științe Administrative, nr. 34 E/2011, pagina 5-21

Comisia Europeană, Recomandări specifice de țară 2011 (România), <http://ec.europa.eu/europe2020/tools/>

Comisia Europeană, Document de lucru al serviciilor Comisiei, Evaluarea programului național de reformă 2012 și a programului de convergență pentru România SWD (2012) 325 final, 30.05.2012

Comisia Europeană, Document de lucru al serviciilor Comisiei, Fișe țară, document de însoțire pentru Comunicarea Comisiei către Consiliu, Parlamentul European, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor, Propunere de raport comun privind protecția socială și incluziunea socială 2010, SEC(2010) 99 final
Recomandarea Comisiei Europene 2008/867/CE din 3 octombrie 2008 privind incluziunea activă a persoanelor excluse de pe piața forței de muncă JO L 307, 18.11.2008

Recomandarea Consiliului 92/441/CEE din 24 iunie 1992 privind criteriile comune referitoare la resurse suficiente și asistență socială în sistemele de protecție socială JO L 245, 26.8.1992

Comisia Prezidențială pentru Analiza Riscurilor Sociale și Demografice - Riscuri și inechități sociale în România, 2009

EAPN, Răspunsul Rețelei Europene Antisărăcie: Contribuția actorilor interesați la raportul 2012 referitor la Recomandarea 2008 privind incluziunea activă, aprilie 2012

EAPN, Raportul Rețelei Europene Antisărăcie – Standarde Sociale www.eapn.ie

EAPN, Raportul Rețelei Europene Antisărăcie – Da, incluziunii active. Raport la Seminarul EAPN, Paris, iunie 2008

EDU Profil Services SRL, Timisoara, România, Incluziunea celor non-activi în România <http://maakunta.kainuu.fi/showattachment.asp?ID=2900&DocID=2658>

Eurostat, cifrele de bază privind Uniunea Europeană, Primăvara 2012

Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile, Sectorul Non-governmental, 2010 http://www.fdsc.ro/library/conferinta%20vio%207%20oct/Romania%202010_Sectorul%20neguvernamental1.pdf

Fundația pentru o Societate Deschisă: Fonduri pentru ONG-uri

Guvernul României, Ministerul Afacerilor Europene, Stadiul de absorbție a fondurilor structurale și de coeziune pe Program Operațional, 31.03.2012

Guvernul României, Ministerul Afacerilor Europene, Programul național de reformă 2011-2013, Raport de implementare, 15 martie

Guvernul României, Ministerul Afacerilor Europene, Raport național strategic 2009 privind implementarea Fondurilor Structurale și de Coeziune, ianuarie 2010

Grupul de Economie Aplicată, România și Strategia Europa 2020, Al 6-lea Raport GEA privind România și Agenda Lisabona, aprilie 2011, www.gea.org.ro

IMAS (2010), 20% dintre români merg la medic o dată pe an, accesat la: <http://www.imas-inc.com/tipuri-de-studii-pe-domenii/>

Institutul European din România, Studii de strategie și politici nr. 2, Noua Strategie europeană pentru creștere economică și locuri de muncă (Europa 2020): obiective, instrumente de monitorizare a punerii sale în aplicare, resurse instituționale, recomandări de implementare, București 2010

Institutul European din România, Studii de strategie și politici nr. 4, Analiza evoluției politicilor sociale ale UE în ultimii trei ani: pensii suplimentare / private și impactul îmbătrânirii populației, București, 2012

Institutul Național de Statistică - Buletin Statistic Lunar nr. 1/2012

Institutul Național de Statistică, România în cifre 2011

Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale, Direcția de Servicii Sociale și Incluziune Socială, Departamentul Indicatori Sociali și Programe de Incluziune Socială, Raportul privind incluziunea socială, 2010

Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale, Direcția Servicii Sociale și Incluziune Socială, Departamentul pentru Indicatori Sociali și Programe de Incluziune Socială - Studiu de impact cu privire la măsurile promovate de Legea 416/2001 privind venitul minim garantat în 2011; Analiza datelor statistice privind plata prestației sociale în conformitate cu Legea 416/2001 în perioada 2002-2011

Observatorul European al Ocupării (forței de muncă), Analiză OEO: Politici de ocupare a forței de muncă pentru promovarea îmbătrânirii active, Romania, 2012 Autor: Dr. Cătălin Ghinăru, Institutul Național de Cercetare Științifică în domeniul Muncii și Protecției Sociale (INCSMPS)

SEER Jurnal pentru Muncă și Afaceri Sociale în Europa de Est 2/2011 pagina 151-168, România: costul politicilor sociale limitate - eșec economic, Autor: Gabriela Crețu

Standard Euro barometru 76, Toamnă 2011, Opinia Publică din Uniunea Europeană, Publicație, TNS Opinion & Social, decembrie 2011,
http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb76/eb76_first_en.pdf

TNS August 2009, Impactul crizei economice, TNS-CSOP București, România

UNICEF, Abandonul școlar timpuriu: cauze și modalități posibile de prevenire
[http://www.unicef.org/romania/RO_Media_NL_no7\(1\).pdf](http://www.unicef.org/romania/RO_Media_NL_no7(1).pdf)

UNICEF, Document de lucru Politici Sociale și Economice, Măsurile de austeritate amenință copii și gospodăriile sărace, septembrie 2011

Zaman Constantin, Suport analitic privind impactul socio-economic al reformelor de protecție socială, Raportul Național Anual 2011, Pensii, îngrijiri de sănătate și îngrijiri pe termen lung România, mai 2011

Zaman Gheorghe, Cristea Anca, Absorbția Fondurilor Structurale UE în România: Obstacole și preocupări

Site-uri internet

Uniunea Europeană, Eurostat
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/themes>

Institutul Național de Statistică
www.insse.ro

Ministerul Afacerilor Europene
<http://www.maeur.ro>

Ministerul Muncii Familiei și Protecției Sociale
www.mmuncii.ro

Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă
www.anofm.ro

Biroul Internațional al Muncii (ILO)
<http://www.ilo.org/travail>

Peer Review în Protecția Socială și Incluziunea Socială și Evaluare în Incluziunea Socială <http://www.peer-review-social-inclusion.eu/peer-reviews>

Tabele sumare

Pe baza analizei generale vă rugăm să completați tabelele rezumat de mai jos. Vă rugăm să puneți un X în casetele corespunzătoare

Tabel 1

În ce măsură a fost dezvoltată o strategie integrată cuprinzătoare de incluziune activă în statul d-voastră membru?												
	Schemă politică comprehensivă			Implementare integrată			Coordonare de politică în plan vertical			Participare activă a actorilor relevanți		
	Da	Într-o anumită măsură	Nu	Da	Într-o anumită măsură	Nu	Da	Într-o anumită măsură	Nu	Da	Într-o anumită măsură	Nu
Pentru cei care pot munci		X			X			X			X	
Pentru cei care nu pot munci		X			X			X			X	

Tabel 2

În ce măsură politicile/măsurile de incluziune activă au fost consolidate, au rămas la fel ori s-au deteriorat din 2008 în statul d-voastră membru?									
	Suport pentru un venit adecvat			Piață a muncii incluzivă			Acces la servicii de calitate		
	Consolidat	La fel	Deteriorat	Consolidat	La fel	Deteriorat	Consolidat	La fel	Deteriorat
Pentru cei care pot munci			X		X				X
Pentru cei care nu pot munci			X		X				X

